

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Volnočasové aktivity žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku

Bakalářská práce

Autor: Michaela Suková

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková

Oponent práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Michaela Suková
Studium:	P18K0306
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních
Název bakalářské práce:	Volnočasové aktivity žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku
Název bakalářské práce AJ:	Free time activities of Lower Secondary School pupils in Frýdlantsko region

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce se bude zabývat pojmem volný čas, jeho charakteristikou a nabídkou volnočasových aktivit pro žáky 2. stupně základních škol ve vybrané oblasti Frýdlantsko v Libereckém kraji.

Teoretická část bude zaměřena na pojem volný čas, na jeho charakteristiku, přínos a význam v životě dospívajícího člověka a faktory, které ovlivňují způsob jeho trávení apod. Dále bude tato část práce obsahovat informace o oblasti Frýdlantsko a přehled institucí zprostředkovávajících volnočasové aktivity, které v této oblasti působí.

Empirická část bude prezentovat výsledky dotazníkového šetření, které bude provedeno na 2. stupni vybraných základních škol na Frýdlantsku. Cílem práce je získání informací o tom, jakým způsobem žáci tráví volný čas a zda navštěvují některé z institucí, které ve vybrané oblasti působí.

1. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8927-5.
2. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8711-6.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková

Oponent: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Volnočasové aktivity žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 17. 6. 2021

Poděkování

Děkuji Mgr. Aleně Knotkové za její ochotu a vstřícnost během konzultací, za cenné rady i věcné připomínky a za čas věnovaný vedení mé bakalářské práce.

Anotace

SUKOVÁ, Michaela. *Volnočasové aktivity žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. Počet stran 93. Bakalářská závěrečná práce.

Tato bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku. V teoretické části je definován pojem volný čas, jeho funkce a faktory, které ovlivňují způsob trávení volného času. Teoretická část se také zabývá cílovou skupinou této práce. V samostatné kapitole jsou popsány vývojové změny a struktura volnočasových aktivit v období dospívání. Poslední kapitola teoretické části se zabývá zájmovým vzděláváním a popisuje jednotlivá zařízení pro zájmové vzdělávání dětí a mládeže. Cílem této bakalářské práce je analýza volného času žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku. Výzkum zjišťuje, jakým aktivitám se žáci nejčastěji věnují ve svém volném čase a jakou formu trávení volného času preferují. Součástí práce je prezentace výsledných dat tohoto výzkumu.

Klíčová slova: volný čas, volnočasové aktivity, dospívání, zařízení pro zájmové vzdělávání dětí a mládeže, Frýdlantsko

Annotation

SUKOVÁ, Michaela. *Free time activities of Lower Secondary School pupils in Frýdlantsko region*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. Number of pages 93. Bachelor Thesis.

This thesis deals with the free time activities of Lower Secondary School pupils in Frýdlantsko region. The theoretical part defines the concept of leisure time, its functions, and factors that affect the way of spending leisure time. The theoretical part also deals with the target group of this work. A separate chapter describes the developmental changes and the structure of free time activities in adolescence. The last chapter of the theoretical part deals with hobby education and describes individual facilities for hobby education of children and youth.

The aim of this work is an analysis of the leisure time of Lower Secondary School pupils in Frýdlantsko region. The research finds out what activities students most often engage in their leisure time and what form of spending leisure time they prefer. Part of the work is the presentation of the resulting data of this research.

Key words: leisure time, free time activities, adolescence, hobby education facilities, Frýdlantsko

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 17. 6. 2021

Podpis studenta:

Obsah

Úvod	9
1 Volný čas jako významná oblast lidského života	11
1.1 Komparace pohledů na volný čas	11
1.2 Přístupy k funkcím volného času.....	13
1.3 Faktory ovlivňující způsob trávení volného času	17
2 Žáci 2. stupně základních škol a volný čas.....	26
2.1 Vývojové změny v období dospívání	26
2.2 Vrstevnické skupiny jako významný činitel volného času v období dospívání	28
2.3 Struktura volnočasových aktivit a zájmů v období dospívání	30
3 Zařízení zprostředkovávající zájmové vzdělávání dětí a mládeže	35
3.1 Školní družina	36
3.2 Školní klub	38
3.3 Středisko volného času	39
3.4 Nestátní neziskové organizace	41
3.5 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež	44
4 Volnočasové aktivity žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku	46
4.1 Cíle výzkumu a formulace výzkumných otázek.....	46
4.2 Formulace hypotéz.....	47
4.3 Metoda sběru dat.....	48
4.4 Soubor respondentů	49
4.5 Vyhodnocení a analýza dat	50
4.6 Shrnutí výzkumu a zhodnocení hypotéz	77
Závěr.....	80
Seznam použité literatury	83
Seznam online zdrojů.....	85
Seznam grafů a tabulek.....	86
Seznam příloh.....	87

Úvod

Jednou z významných oblastí lidského života je volný čas. Je to ta část dne, kdy je jedinec oproštěn od veškerých svých povinností, které jsou spjaté se zaměstnáním, školní docházkou, chodem domácnosti nebo uspokojováním fyziologických potřeb. Volný čas poskytuje prostor pro svobodnou volbu aktivit, které člověku přinášejí radost, uspokojení a jsou pro něj zdrojem zábavy.

Problematika volného času je tématem této bakalářské práce, která se zabývá volnočasovými aktivitami žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku. První kapitola teoretické části se zabývá komparací pohledů vybraných autorů na volný čas, na jejichž základě lze pojem volný čas charakterizovat. Popsány jsou také jednotlivé funkce volného času, které mají vliv na kvalitu života i celkový rozvoj osobnosti. V teoretické části jsou dále popsány jednotlivé faktory, které mají vliv na výběr volnočasových aktivit a ovlivňují celkový způsob trávení volného času.

Následující kapitola se zabývá cílovou skupinou této bakalářské práce, tzn. žáky 2. stupně základních škol. Věk žáků, kteří 2. stupeň navštěvují, odpovídá věkovému vymezení období dospívání, které je v teoretické části charakterizováno. V kapitole jsou uvedeny vývojové změny, které jsou pro období dospívání typické. Dospívající přikládají velký význam vrstevníkům a vrstevnickým skupinám, které mají vliv na životní styl jedince. Vrstevnické skupiny tak mají na způsob trávení volného času velký vliv, a proto je tento faktor zahrnut v kapitole zabývající se obdobím dospívání. Tato kapitola se dále zabývá proměnami volnočasových aktivit a jejich strukturou v období dospívání. Volný čas dospívajících je charakterizován na základě výsledných dat z vybraných výzkumů českých dětí a mládeže.

Vhodný výběr volnočasových aktivit má především v dětství a dospívání vliv na celkový rozvoj jedince a je také považován za prevenci sociálně patologických jevů. Z těchto důvodů je za nutné považováno pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže. Třetí kapitola teoretické části se zabývá zájmovým vzděláváním dětí a mládeže, tedy charakteristikou a popisem činností jednotlivých zařízení pro zájmové vzdělávání.

Cílem této bakalářské práce je analýza volného času žáků 2. stupně základních škol ve vybraném mikroregionu Frýdlantsko. Prostřednictvím online dotazníku bylo zjišťováno, jakým způsobem žáci tráví svůj volný čas, jakým aktivitám se nejčastěji věnují a zda dávají přednost neorganizovanému trávení volného času nebo trávení volného času v zařízeních pro zájmové vzdělávání. Výzkum se dále zaměřuje na vybrané konkrétní činnosti, a to pobyt venku, sportovní aktivity a aktivity spojené s užíváním internetu. Hypotézy, které byly pro tento výzkum stanoveny, vycházejí z vybraných českých výzkumů dětí a mládeže.

V praktické části této bakalářské práce jsou prezentována výsledná data kvantitativního výzkumu, kterého se zúčastnilo 136 žáků 2. stupně vybraných základních škol v mikroregionu Frýdlantsko. Získaná data jsou pro potřeby výzkumu rozčleněna na základě toho, jakou třídu jednotliví respondenti navštěvují. Zvlášť jsou prezentována výsledná data získaná od žáků 6. – 7. třídy a zvlášť data získaná od žáků 8. – 9. třídy. Součástí je také nastínění možnosti dalšího výzkumu v oblasti volného času žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku a návrh praktického využití získaných dat.

1 Volný čas jako významná oblast lidského života

Volný čas je jednou z oblastí, která má v lidském životě velký význam. Člověk se s volným časem a možnostmi jeho využití setkává již v dětství, kdy je jeho primárním činitelem rodina, později také škola. Vnímání volného času i způsoby jeho trávení jsou ovlivňovány celou řadou faktorů a v průběhu života se proměňují. Volný čas je prostorem pro svobodnou volbu a vykonávání aktivit, které „...mají různý obsah a dosah, hodnotové zaměření a účinky pomáhající utvářet jednotlivce, jejich skupiny, mladou generaci, celou společnost“ (Hofbauer, 2004, str.11).

Volný čas je vždy rozsahem a obsahem provázán s typem konkrétní společnosti, ve které se jedinec pohybuje. Podléhá tak určitým normám, hodnotám a vzorcům chování dané společnosti, které jsou s naplňováním volného času spojené. Díky účasti na volnočasových aktivitách jedinec získává nejen teoretické informace a praktické zkušenosti, ale nachází také nové možnosti a oblasti trávení svého volného času, které mohou být prospěšné nejen pro něj jako pro jedince samotného, ale také pro širokou veřejnost. Zároveň tím uspokojuje své individuální potřeby a rozvíjí nejen své zájmy, ale především svou vlastní osobnost. Volný čas se tak stává významným celoživotním činitelem bez ohledu na věk nebo sociální postavení. (Hájek a kol., 2008; Sak 2000)

1.1 Komparace pohledů na volný čas

V lidském životě figuruje tzv. pracovní čas, tedy čas strávený ve škole nebo v zaměstnání. Dále čas vázaný, který zahrnuje nutné mimopracovní povinnosti (péče o děti a domácnost, dojíždění do školy nebo zaměstnání apod.) a uspokojování fyziologických potřeb (spánek, hygiena, jídlo apod.). Vedle pracovního a vázaného času figuruje také volný čas.

Hájek a kol. (2008) ve své publikaci popisují volný čas jako ten čas, který jedinci zbyde po splnění všech pracovních i mimopracovních povinností a uspokojení svých fyziologických potřeb. V tomto čase se jedinec může věnovat činnostem, které mu přinášejí zábavu a odpočinek, slouží k rozvoji zájmové sféry nebo osobní kvalifikace, anebo umožňují účast na veřejném životě.

Vedle pojmu volný čas vyznačují Hájek a kol. (2008) také čas polovolný. Sem spadají ty činnosti, které lze díky svému obsahu zařadit také do času povinného nebo vázaného, jelikož jejich vykonávání je nutné. Zároveň ale tyto činnosti jedinci přinášejí radost a považuje je za svou volnočasovou aktivitu, např. práce na zahradě, kutilství.

Hofbauer (2004) volný čas definuje jako čas, kdy je jedinec oproštěn od závazků spjatých s jeho sociálními rolami a dělbou práce, a také od nutnosti rozvíjet a zachovávat svůj život. Ve volném čase se tak jedinec může na základě svobodného rozhodnutí účastnit takových aktivit, které mu přinášejí radost a jsou zdrojem zábavy. Zároveň volný čas poskytuje možnosti regenerace pracovních sil a rozvoje osobnosti.

Také Kratochvílová (2000, cituji podle Kavanová, Chudý, 2005) vnímá volný čas jako prostor pro odpočinek a regeneraci fyzických i psychických sil poté, co jedinec splní všechny povinnosti spjaté s jeho sociálními rolami. Volný čas zároveň může být prostorem pro navazování společenských kontaktů a pro seberealizaci na základě vlastních představ a osobních potřeb.

Pávková (2001) označuje volný čas jako opak každodenních povinností a práce. Nejsou v něm zařazeny činnosti spojené se zaměstnáním (u dětí školní docházka, příprava do školy), ani činnosti spojené s péčí o domácnost nebo se zabezpečením vlastní biologické existence (spánek, hygiena apod.). Ve volném čase si jedinec svobodně vybírá aktivity, které mu přinášejí uvolnění a pocit uspokojení. Dále do volného času spadá dobrovolné vzdělávání nebo společensky prospěšná činnost, je-li vykonávána na základě vlastního rozhodnutí.

Volný čas, jakožto časový prostor pro svobodnou volbu aktivit bez nutnosti plnit pracovní a mimopracovní povinnosti, definuje také Slepíčková (2005). Ve volném čase si tak jedinec může volit takové aktivity, které nejsou zdrojem obav nebo pocitů úzkosti a naopak přinášejí radost a uspokojení.

Na základě charakteristik od uvedených autorů lze pojem volný čas vymezit jako všechnen čas, který zbývá po ukončení nutných činností spjatých s pracovními i mimopracovními povinnostmi a s uspokojováním fyziologických potřeb. S volným časem může jedinec nakládat zcela na základě vlastního rozhodnutí s ohledem na osobní zájmy a potřeby.

Účast na volnočasových aktivitách tak přináší radost a odpočinek od každodenních povinností, je zdrojem zábavy. Zároveň volný čas poskytuje prostor pro osobní rozvoj i účast na společenském životě a plní celou řadu funkcí.

1.2 Přístupy k funkcím volného času

Volný čas plní celou řadu funkcí, díky kterým se stává významným celoživotním činitelem. Právě v tomto čase se člověk může věnovat činnostem, které jsou pro něj sebeurčující. Může se jednat o činnosti, které slouží k odpočinku a zábavě, činnosti rozvíjející zájmové sféry nebo zvyšující osobní kvalifikaci, nebo činnosti při kterých se člověk aktivně účastní veřejného, společenského života (Hájek a kol., 2008).

Jak ve své publikaci uvádí Sak (2000), ve vztahu k jedinci se za hlavní funkce volného času považují především funkce relaxační, rekreační a rozvojová. Také Čáp (1997, cituji podle Kavanová, Chudý, 2005) tyto funkce považoval za hlavní a definoval je takto:

- **Odpočinek** – V rámci volného času, během vykonávání volnočasových aktivit, dochází k regeneraci sil, tzn. vyrovnání únavy vzniklé při práci a plnění povinností. Tuto funkci volný čas plní bez ohledu na to, zda byl tráven pasivním odpočinkem nebo např. účastí na kulturním životě. Za formu odpočinku je považován také sport nebo práce, pokud je člověk vnímá jako svůj koníček.
- **Zábava** – Volný čas je spojován s neobvyklou činností, která narušuje monotónnost denního režimu, a s novými zážitky. Vykonávání těchto činností vede k rozptýlení, zábavě a zabraňuje jednotvárnosti jednotlivých dní.
- **Rozvoj osobnosti** – Tato funkce volného času je velmi důležitá z pedagogického a společenského hlediska, jelikož vykonávání vhodně zvolených volnočasových aktivit vede k rozvoji osobnosti člověka, a to po stránce sociální, duševní i tělesné.

Kavanová a Chudý (2005) dále poukazují na neustále se měnící charakter způsobu života, na jehož základě doplňují a za důležité považují tyto funkce:

- **Seberealizace** – K té dochází v oblasti psychických a sociálních potřeb. Volný čas ovlivňuje nejen zájmy jednotlivce, ale také jeho schopnost sebehodnocení a sebeuplatnění.
- **Socializace** – Díky volnočasovým aktivitám dochází k osvojování sociálních návyků a dovedností. Nabízejí také prostor pro budování mezilidských vztahů a nácvik komunikačních dovedností.
- **Prevence** – Volnočasové aktivity mohou mít také funkci preventivní, jedná-li se např. o programy zaměřené na předcházení výskytu sociálně-patologických jevů a rizikového chování.

Další dělení a definice funkcí volného času uvádí také Hofbauer (2004), který ve své publikaci odkazuje na vybrané autory. Jedním z nich je sociolog volného času Sue, který funkce volného času rozdělil a definoval takto:

- **Psychosociologická funkce** – Volný čas zahrnuje a přináší člověku nejen uvolnění a odpočinek od všedních povinností, ale také zábavu a osobní rozvoj.
- **Sociální funkce** – Při vykonávání volnočasových aktivit dochází ke sdružování a socializaci, a to nejen v primární sociální skupině, ale také v dalších skupinách a sociálním prostředí.
- **Terapeutická funkce** – Volný čas má pozitivní vliv také ze zdravotního hlediska. Slouží jako prevence chorob, pomáhá smyslovému rozvoji a ovlivňuje zdravý životní styl.
- **Ekonomická funkce** – Tato funkce byla začátkem 20. století opomíjena, jelikož se na volný čas pohlíželo jako na čas promarněný a neproduktivní. Sue zdůrazňuje a doceňuje ekonomický význam volného času.

Dále Hofbauer (2004) ve své publikaci odkazuje na pedagoga Opaschowského, který v souvislosti s funkcemi volného času definoval tyto pojmy:

- **Rekreace** – Volný čas poskytuje prostor pro oprostění se od každodenních povinností, slouží ke zotavení a uvolnění.

- **Kompenzace** – Volnočasové aktivity mohou být prostředkem k odstranění frustrací a zklamání.
- **Výchova a vzdělávání** – Volný čas představuje prostor také pro sociální učení, učení o svobodě a svobodném rozhodování.
- **Kontemplace** – Prostřednictvím volnočasových aktivit lze také nalézat smysl života a získávat tak prostor a podmínky pro jeho duchovní výstavbu.
- **Komunikace** – Během účasti na volnočasových aktivitách dochází také k navazování sociálních kontaktů a partnerství.
- **Participace** – Prostřednictvím své účasti na volnočasových aktivitách se jedinec také podílí na vývoji společnosti.
- **Integrace** – Volný čas poskytuje podmínky a prostor pro začleňování se do společenských systémů a stabilizuje život rodiny.
- **Enkultura** – Díky volnočasových aktivitám jedinec rozvíjí sebe samotného, ať už prostřednictvím sportovních aktivit, umělecké tvorby nebo činností v dalších oblastech.

Jak je zřejmé z jednotlivých publikací, a jak uvádí Kavanová a Chudý (2005), výčet funkcí volného času a jejich definic není jednotný. „...aktivity ve volném čase se vzájemně prolínají, doplňují, podporují. Jednou fungují více v oblasti odpočinku, jindy ve funkci zábavy a někdy ve funkci rozvoje osobnosti. Nejlepší je, když jsou různorodé, dynamické a bohaté, když je provází dobrá nálada, poskytují odpočinek, zabavují a současně i zušlechťují“ (Kavanová, Chudý, 2005, str. 16).

Jelikož je tato práce zaměřena na volný čas žáků 2. stupně základních škol, jeví se jako vhodné uvést také následující dělení funkcí volného času, ke kterému se Kavanová a Chudý (2005) přiklánějí v souvislosti s realizací práce s dětmi a mládeží:

- **Výchovně-vzdělávací funkce** – Volný čas může představovat vhodný a dostupný prostor pro výchovu a vzdělávání. Během volnočasových aktivit je možné získat množství informací a dovedností, a to díky různým prostředkům, jako jsou např. média, literatura nebo řízené výchovně-vzdělávací aktivity. Proces učení může být individuální i skupinový a může mít různé formy, např. hry, vědomostní soutěže nebo speciálně zaměřené výcvikové programy.

- **Rekreačně-relaxační funkce** – Pro utváření osobnosti je důležité brát v potaz také udržení fyzického zdraví a dbát na psychohygienické zásady. Volný čas slouží k odstranění pracovního vypětí a stresové zátěže ve školním, pracovním i rodinném prostředí. Tohoto efektu lze u dětí a dospívajících dosáhnout například při tělovýchovných, sportovních a turistických aktivitách, které kompenzují dlouhé sezení u učení a které zároveň podporují zdravý vývoj.
- **Sociální funkce** – Volnočasové aktivity plní také sociální funkci, a to různými způsoby a v různé míře. Děti a dospívající si během nich mimo jiné osvojují zásady společenského chování, komunikace a mezilidských vztahů. Navštěvují-li některé z volnočasových zařízení, nabízí se zde také funkce eliminační a kompenzační, zejména pokud se jedná o děti z prostředí na úrovni sociálního vyloučení nebo prostředí, které není dostatečně podnětné. *„Pedagog má možnost eliminovat a kompenzovat nedostatky rodinného prostředí, nabízet aktivity, kde by všechny děti mohly prezentovat svoje schopnosti, zručnosti i úspěchy do takové míry, aby získaly přiměřený sociální status“* (Kavanová, Chudý, 2005, str. 18).
- **Seberealizační funkce** – Přiměřená počáteční a průběžná motivace k vykonávání volnočasových činností vede k rozvoji dovedností a talentu, čímž je uspokojena potřeba seberealizace a jejích dalších aspektů, jako je např. sebepoznání. Jedná se o neustálý proces, jehož výsledkem je rozvoj a kultivace osobnosti.
- **Preventivní funkce** – Děti a mládež jsou krom výchovného působení často vystavovány také působení sociálně-patologických jevů, které je mohou negativně ovlivňovat. Jedním z možných způsobů, jak výskytu těchto jevů zabránit, je například pedagogické ovlivňování volného času a působení výchovně-vzdělávacích zařízení v oblasti volnočasových aktivit.

Také Pávková (2001) zdůrazňuje, v souvislosti s prací s dětmi a mládeží, výchovně-vzdělávací funkci volného času. Účast na volnočasových aktivitách všestranně rozvíjí osobnost a podporuje seberealizaci. Zároveň vede k podílení se na politickém, kulturním i hospodářském životě a ke snazšímu budování a upevňování sociálních vztahů.

Činnosti ve volném čase poskytují podněty k rozvoji poznávacích procesů, jako jsou vnímání, myšlení, paměť nebo představitivost. *„Na základě vlastní aktivity děti obohacují*

své znalosti, rozšiřují si obzor učí se využívat teoretické poznatky a v praxi je ověřovat. Mají příležitost k samostatnému plánování činnosti a k řešení problémů“ (Pávková, 2001. str. 103). Díky vlastní aktivitě při jednotlivých činnostech se učí formulovat své cíle, plánovat postupy k jejich dosažení, postupovat podle stanovených plánů a následně zhodnotit výsledky své práce.

Volný čas plní také funkci zdravotně-hygienickou, kdy se aktivity vykonávané na základě individuálních přání a dobrovolnosti stávají prostředkem k odpočinku a regeneraci sil. Zároveň jsou zdrojem prožívání kladných citů a umožňují oproštění od citů negativních.

1.3 Faktory ovlivňující způsob trávení volného času

V posledních desetiletích volnočasové aktivity výrazně obsáhly široké spektrum činností různorodých obsahů a způsobů, jakými jsou realizovány. Staly se běžnou každodenní součástí lidského života ve všech jeho fázích, tedy od dětství, přes období dospívání a dospělost až po stáří.

Způsob trávení volného času je výsledkem procesu souběžného i postupného působení několika faktorů odlišné povahy a dosahu. Jedná se o faktory, se kterými se jedinec v průběhu svého života postupně setkává a které mají v jisté míře vliv na to, jakým způsobem tráví svůj volný čas a jaké aktivity jsou jeho náplní. (Hofbauer, 2004)

Hájek (2004) ve své publikaci dělí faktory, které mají vliv na volnočasové aktivity dětí a mládeže, takto:

- **Přirozené výchovné instituce** – Volný čas významně ovlivňují tzv. přirozené výchovné instituce jako je rodina, skupina vrstevníků, ale také lokální prostředí, např. obec.
- **Instituce s přímým výchovným působením** – Významným faktorem, který ovlivňuje způsob vnímání i využití volného času, jsou výchovně vzdělávací instituce, tzn. školská zařízení, vzdělávací subjekty a také například církev.
- **Instituce se zprostředkovaným výchovným působením** – Roli při ovlivňování způsobu trávení volného času hrají také takové instituce, jako např. občanská sdružení, hromadně sdělovací prostředky a společenské prostředí.

Rodina

Rodina v lidském životě obvykle figuruje jako primární sociální skupina, a proto je „...*pro rozhodující většinu dětí a mladých lidí také prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, zásadně se podílejícím na formování jejich osobnosti.*“ (Hofbauer, 2004, str. 56).

Způsob, jakým jedinec tráví svůj volný čas, se odvíjí od životního způsobu rodiny a závisí na podmínkách, které rodina pro trávení volného času vytváří. Důležitou roli v tomto směru hraje takové uspořádání rodinného života, kdy je dítěti poskytován dostatek času a možností pro plánování a účast na volnočasových aktivitách. S tím souvisí také zajišťování finančních a hmotných potřeb (placení zájmového kroužku, nákup sportovního nebo jiného náčiní atd.) a poskytování podnětů pro účast na volnočasových aktivitách i v jiném prostředí, než jen v prostředí rodinném.

Výběr volnočasových aktivit závisí nejen na osobnostních předpokladech a zájmech dítěte, ale z velké části také na tom, jaké hodnoty rodina uznává a jaké jsou její priority, zájmy a představy. Obvyklým jevem je promítání vlastních nesplněných přání a ambic rodičů, kdy se dítě věnuje dané aktivitě na jejich přání/nátlak. To může u dítěte vzbudit ctižálost a motivaci uspět, anebo naopak vyvolat negativní pocity, např. pocit méněcennosti. (Hájek, 2004; Hofbauer, 2004)

Rodina může prostřednictvím podpory, inspirace a realizace významně ovlivňovat volný čas dětí a mládeže. Zároveň je učí, jakým způsobem přistupovat k volnočasovým aktivitám a pomáhá k nim vytvářet určité postoje. Hofbauer (2004) ve své publikaci uvádí způsoby, kterými rodina na jedince v oblasti volného času pozitivně působí:

- **Nápodoba a reprodukce** – Dítě si osvojuje vzorce volnočasového chování rodinných příslušníků, a to prostřednictvím přímé účasti na volnočasových aktivitách.
- **Uskutečňování individuálních i společných pravidelných zájmových činností dětí v rodině** – Aktivity dítěte se odvíjí od zájmů a aktivit rodičů, ubírají se stejným směrem (děti pokračují v činnosti rodičů) ale také mohou přecházet do jiné oblasti.

- **Citlivé sledování a cílevědomé reagování na potřeby, zájmy a nadání dětí** – Dítě si volnočasové aktivity volí dle svého zájmu, anebo mu mohou být nabídnuty ze strany rodičů, kteří jej v realizaci podpoří. Zájmy a aktivity dítěte se s rostoucím věkem rozvíjejí a postupně přesahují nad rámec rodinného prostředí, obvykle do prostředí vrstevnických skupin a výchovně-vzdělávacích institucí.

Škola

„Od školy jako od všeobecně rozšířené vzdělávací instituce se očekává vytváření předpokladů pro úspěšný vstup příslušníků mladé generace do profesionálního, občanského i volnočasového života“ (Hofbauer, 2004, str. 66). A to bez ohledu na to, jestli se jedná o mateřskou, základní nebo střední školu.

Přestože primární úlohou školy je poskytování formální výchovy a vzdělávání, nikoliv výchova ve volném čase, je škola jedním z faktorů ovlivňující způsob trávení volného času dětí a mládeže. Škola svým působením volný čas nejen ovlivňuje, ale mnohdy také žákům vytváří vhodné podmínky pro jeho využití.

Propojení vyučování a volnočasových aktivit s ohledem na individuální potřeby a schopnosti žáků vede k úspěšnému dosažení výchovných cílů.

Je-li žák v dané volnočasové aktivitě úspěšný, jeho úspěch se pozitivně odráží také ve školních výsledcích. Zároveň obliba některého z vyučovaných předmětů může být motivem pro volbu volnočasových aktivit v dané oblasti. Účast při těchto aktivitách vede také k rozvoji a kultivaci zájmů a nadání, jejichž vyhraněnost může být faktorem ovlivňujícím výběr budoucího profesního zaměření.

Školy svým žákům nabízejí možnosti využití volného času zejména v podobě školní družiny a školních klubů, jejichž činnost specifickým způsobem navazuje na činnost školy. Nejedná se ovšem o činnost, která by vyučovací činnost školy nahrazovala, anebo na ni přímo navazovala. Činnost školní družiny a školního klubu je především zájmová a rekreační a poskytuje žákům prostor pro rozvoj zájmů a nadání s ohledem na jejich individuální potřeby.

Další možností trávení volného času, které škola může poskytovat, jsou individuální a skupinové zájmové kroužky. Společně se školní družinou a školním klubem nabízí škola zájmové kroužky, tedy volnočasové aktivity, které jsou pravidelné. Zároveň škola vytváří podmínky pro jednorázové aktivity, jako jsou školní slavnosti a vystoupení, školy v přírodě, poznávací zájezdy, exkurze, besedy a další.

Z předešlého textu tedy vyplývá, že povinnosti spojené se školní docházkou a volný čas nejsou od sebe příliš odděleny a jejich hranice není zcela jasná. Žádoucím jevem je propojení těchto oblastí, kdy se prolíná výchovné působení v rámci školy, rodiny i volného času. V takovém případě škola figuruje jako významný faktor pro zhodnocování volného času, rozvíjení zájmů i utváření hodnotové orientace pro budoucí život. (Hofbauer, 2004; Pávková, 2001)

Vrstevnické skupiny

Na způsob trávení volného času a výběr volnočasových aktivit mají vliv také vrstevnické skupiny, pro které je typická neformálnost a věková i názorová blízkost. Jejich specifika se v průběhu lidského života již od dětství proměňují a v souvislosti s věkem se mění také jejich význam.

Zejména v období dospívání mají vrstevnické skupiny významný vliv na utváření životního stylu, tedy i na výběr volnočasových aktivit. V tomto období mezi 11. a 15. rokem života obvykle klesá vliv dospělých (rodina, učitelé) a zvyšuje se vliv vrstevníků.

V souvislosti se zaměřením této práce jsou vývoj, specifika a význam vrstevnických skupin blíže popsány v podkapitole 2. 2 *Vrstevnické skupiny jako významný činitel volného času v období dospívání.*

Média

Vliv na způsob trávení volného času mají mimo jiné i sdělovací a komunikační prostředky, tzv. média. Ta bývají označována také jako hromadně sdělovací prostředky, tzv. masmédia.

Jedná se o formy sociální komunikace, které jsou historicky i společensky podmíněny, a mají několik společných charakteristických rysů. Díky technickým a distribučním možnostem jsou snadno dostupné a mohou tak oslovit neomezené množství uživatelů. Těm nabízejí jak průběžně tak i v pravidelných intervalech obsahy, jejichž přínosem pro uživatele může být orientace ve světě, získání nových informací nebo návodů k určitému jednání a fungují také jako zdroj zábavy. Svůj obsah média přizpůsobují zájmu a potřebám uživatelů, neboť právě na nich z velké části závisí jejich existence.

Jirák a Köpplová (2009) rozdělují média do tří skupin:

- **Periodický tisk** – noviny, časopisy
- **Rozhlasové a televizní vysílání**
- **Veřejně dostupná sdělení na internetu** – zpravodajské portály, servery s uživatelskými příspěvky (např. YouTube), autorské blogy, sociální sítě (např. Facebook)

Někdy bývají média rozdělována také na tzv. klasická a nová. Za klasická média jsou považovány tisk, rozhlas a televize. Nová média charakterizuje Pavlíček (2010) jako veškerá média, která fungují na elektronické/digitální platformě a podporují interakci, komunikaci a zpětnou vazbu uživatelů. (Jirák, Köpplová 2009; Pavlíček 2010)

Ve svých počátcích byla média určena především dospělým, a to z důvodu ne příliš velké dostupnosti a s ní spjaté nákladnosti, zatímco děti a mládež nebyly distributory dlouho považovány za cílovou skupinu. To se změnilo v důsledku společenských změn především v období hospodářského zázraku a v současné době jsou již děti a mládež stále větším objektem zájmu mediálního průmyslu. *„V současnosti můžeme oproti počátečnímu období prožívat radikální změnu. Je to především mládež, kdo s nadšením používá média. V mnoha rodinách jsou děti „odborníky“, kteří rodičům radí při pořízení nových přístrojů a k jejich pořízení je dokonce přemlouvají“* (Buermann, 2009, str. 37).

Z výzkumů zaměřených na volný čas vyplývá, a ve své publikaci tuto informaci uvádí Sak (2000), že média zaujímají přední příčky na žebříčku volnočasových aktivit dětí a mládeže. Mediální prostředí, a také prostředí virtuální reality, čím dál více vytěsňují prostředí přirozené/reálné a činnosti dětí a mládeže ve volném čase jsou spojené s technickými prostředky přenosu informací.

Média mohou člověka v mnoha směrech obohatit, ale jejich nadměrné užívání naopak může vést k negativním jevům, jako je např. zkreslené vnímání a představa světa. Zejména rodiče by proto měli pro své děti vytvářet vhodné prostředí k osvojení vhodných mediálních návyků, tzn. k zodpovědnému výběru a způsobu užití médií ke vzdělávání, komunikaci a zábavě. Zároveň je důležité dítě motivovat a vést ke kontaktu s přirozeným prostředím a k aktivním způsobům trávení volného času. (Šedřová, 2007)

Lokální prostředí

Dalším faktorem, který má vliv na způsob trávení volného času je prostředí lokální. Kraus a Poláčková (2001) ve své publikaci odkazují na Pilcha (1995), který toto prostředí definuje jako skupinu osob, které žijí na ohraničeném teritoriu, navštěvují stejné instituce a využívají společných služeb. *„V tomto prostředí probíhají všechny vztahy, nebo větší část vztahů mezi osobami, které zde žijí. Lokální prostředí může představovat administrativní oblast, vesnice, malé město nebo i čtvrť velkoměsta, ale s výrazně diferencovanými regionálními znaky“* (Klapilová, 1996, str. 37).

Lokální prostředí zahrnuje tři oblasti, a to přírodní, kulturní a společenskou. Dělí se na dva typy, které mají své charakteristické znaky:

- **Městské prostředí** – Pro městské prostředí je typická výrazná anonymita života a povrchnost mezilidských vztahů, s čímž souvisí také pokles významu institutu sousedství a zánik tradičních autorit. V životě dominuje konzumní přístup a také častá proměnlivost a rychlost změn. Charakteristická je také výrazná diferenciací profesní struktury a rozvrstvení společnosti.

Z hlediska volného času nabízí městské prostředí více možností, jak jej trávit. Zpravidla je ve městech široká nabídka organizovaných volnočasových aktivit a zájmových kroužků. Občanská vybavenost měst umožňuje také bohaté vyžití např. v oblasti sportu nebo kultury.

- **Venkovské prostředí** – Venkovské prostředí je obvykle charakterizováno v protikladech znaků městského prostředí. Zdůrazňováno je především zachování kultury a folkloru, udržování sousedských vztahů a vzájemná pomoc v běžném životě, blízkost k přírodě, ale také nižší nabídka a úroveň služeb. Právě z důvodu nedostatečné občanské vybavenosti, ale také kvůli nedostatku pracovních příležitostí, lidé z venkova často dojíždějí do měst. Stejně tak děti a mládež musí často dojíždět do města nejen z důvodu školní docházky, ale také za účelem účasti na volnočasových aktivitách. Na vesnicích jsou volnočasové aktivity často organizovány různými spolky, jako je např. Sokol nebo sbory dobrovolných hasičů.

Ačkoliv jsou v charakteristice jednotlivých prostředí patrné výrazné kontrasty, v posledních desetiletích došlo k jejich postupnému vyrovnání a sblížení. Důvodem jsou nejen změny v ekonomické a hospodářské sféře, ale také rozmach médií, hromadné dopravy a mobility obyvatel. Tyto faktory umožňují a usnadňují, a to především venkovským obyvatelům, navazování sociálních kontaktů a účast na kulturním životě i volnočasových aktivitách také mimo místo svého bydliště. (Klapilová, 1996; Kraus, Poláčková, 2001; Procházka, 2012)

Věk

Stejně tak jako osobnost jedince prochází během jednotlivých období života složitým vývojem a proměnami, mění se také zájmová orientace a způsoby trávení volného času. Jedním z důležitých faktorů, který ovlivňuje zájmovou orientaci a způsob trávení volného času, je také věk. Každé období lidského života má v souvislosti s problematikou volného času svá specifika.

V předškolním věku (3-6 let) je zájmová orientace široká a nahodilá, zájmy nejsou vyhraněné a vyznačují se labilitou a častou proměnlivostí. Převažující činností je hra,

ve které se bohatě projevují prvky fantazie. Předškoláci při svých hrách často vystupují ve smyšlených rolích (např. piráti, princezny, kuchaři) anebo ke hře používají předměty v přeneseném významu (např. klacík místo meče nebo vařečky).

Velký význam má hra také v mladším školním věku (6-11 let), tedy u žáků 1. stupně základních škol. Na rozdíl od hry předškolních dětí je jejich hra více přibližuje reálnému životu a je důkladněji promyšlená, objevují se v ní také pravidla. Činnosti dětí v tomto období jsou nejčastěji motivovány jejich potřebami, např. potřebou pohybu, potřebou poznání. Jelikož se v mladším školním věku objevuje také touha po úspěchu, děti vyhledávají takové hry, ve kterých mohou s někým soupeřit a dokázat vítězstvím svůj úspěch (např. deskové hry). Převažují hry pohybové, konstruktivní, námětové a také hry se stanovenými pravidly a postupem. Ty poskytují dětem významný prostor pro kompenzaci dlouhého sezení v lavici a nutnosti soustředit se na učivo.

Teprve u dětí středního školního věku (11-15 let), tedy v období pubescence/dospívání, se zájmy stávají diferenciovanějšími, hlubšími a trvalejšími. V souvislosti se zaměřením této práce jsou specifika zájmové orientace a struktura volnočasových aktivit v období dospívání blíže popsány v kapitole 2 *Žáci 2. stupně základních škol a volný čas*.

V období staršího školního věku (15-20 let), se zájmová orientace vyhraňuje a ustaluje. Zatímco v předchozích obdobích života se projevuje diferenciací zájmové orientace na základě biologického pohlaví, v tomto období již tato diferenciací není výrazná a vliv na volbu volnočasových aktivit mají především individuální schopnosti. Ty se v období adolescence vlivem studia, profesní přípravy a zájmových činností ztelně prohlubují.

V dospělosti (20-65 let) spolu s přibývajícími pracovními i mimopracovními povinnostmi ubývá množství volného času. Z tohoto důvodu jedinci při vstupu do tohoto životního období své zájmy a koníčky často odsouvá do pozadí, případně je zcela opouští. Hájek a kol. (2008) ve své publikaci zdůrazňují nutnost zachování osobních zájmů, případně nutnost nalezení zájmů nových. Právě volnočasové aktivity poskytují prostor pro oproštění se od všedních povinností a relaxaci, navazování nových sociálních kontaktů apod. Jedincům, kteří umí se svým časem hospodařit a zájmové činnosti se staly součástí jejich životního stylu, tak může být volný čas významnou oporou i při překonávání náročných životních situací.

Množství volného času opět stoupá v období stáří (65 let a více), kdy povinnosti naopak ubývají. U seniorů převažují pasivní volnočasové aktivity, např. sledování televize. Pro účast na preferovaných volnočasových aktivitách z předchozích období života již může být jedinec limitován, např. zhoršením zdravotního stavu. Rozmanitou škálu aktivit a možností, jak trávit volný čas, nabízí seniorům různá občanská sdružení, cestovní kanceláře apod. (Hájek a kol. 2008; Langmeier, Krejčířová, 2006)

Jak uvádí Sak (2000, str. 133): *„Životní způsob a volný čas jedince v dospělosti je modifikací danou vývojem a rolemi spojenými s určitou životní fází. Sféra volného času dětí a mládeže a obsahové naplnění jejich volného času má proto význam pro celoživotní orientaci člověka.“* Životní styl a profesní i zájmová orientace v dospělosti se tak zpravidla stávají odrazem toho, jakým způsobem jedinec užíval svůj volný čas v období dětství a dospívání.

2 Žáci 2. stupně základních škol a volný čas

V průběhu vývoje jedince nastává období dospívání, jinak také období pubescence, které je vymezeno zhruba mezi 11. a 15. rokem života. Někdy je toto období označováno také jako střední školní věk. Svým vytyčením věkového rozmezí zpravidla odpovídá věku žáků navštěvujících 2. stupeň základních škol. (Průcha a kol., 2008)

2.1 Vývojové změny v období dospívání

Období dospívání rozdělují Langmeier a Krejčířová (2006) na dvě fáze, a to především na základě fyzického vývoje a změn. První fází je tzv. fáze prepuberty která nastává v momentě, kdy se začínají objevovat sekundární pohlavní znaky, což je zpravidla mezi 11. a 13. rokem života. Na ni plynule navazuje fáze vlastní puberty, která trvá až do doby dosažení reprodukční schopnosti, což obvykle nastává v 15. roce života.

Vágnerová (2012) pro období mezi 11. a 15. rokem života používá označení „raná adolescence“ a jako její nejnápadnější změnu taktéž uvádí tělesné změny a pohlavní dozrávání. Uvádí také souvislost mezi změnami zevnějšku a změnou sebepojetí, kdy nápadné fyzické změny mohou v jedinci vyvolávat pocity nejistoty, studu apod. Krom fyzických změn dochází také k výrazným změnám ve způsobu myšlení, prožívání a chování.

Změna myšlení dospívajícího jedince se projevuje schopností uvažovat o věcech, reálných i reálně neexistujících, abstraktním způsobem. Dochází také ke změnám v oblasti emočního prožívání, které je stimulováno hormonálními proměnami. Typickým znakem jsou časté emoční výkyvy, které jsou provázeny nejen změnami nálad, ale také změnami názorů nebo tužeb. Reakce dospívajících bývají ve vztahu k podnětu nepřiměřené a jimi samotnými často nekontrolovatelné. Změny emočního prožívání se tak projevují větší impulzivitou, nedostatkem sebeovládání a nízkou frustrační tolerancí. Tyto výkyvy mívají dopad jak na samotného jedince, tak i na jeho okolí a mohou ovlivnit to, jak je jedinec aktuálně vnímám a hodnocen ostatními.

Dospívající se také stávají kritickými vůči okolním jevům i osobám, zejména vůči dospělým autoritám jako jsou rodiče nebo učitelé. Současně touží po tom, aby je dospělí již nebrali jako děti a jednali s nimi jako sobě rovnými. Přestože je kritický přístup častým znakem dospívání, dospívající jsou na druhou stranu sami zranitelní a citliví vůči kritice a tomu, co je v jejich očích může například zesměšňovat, urážet nebo podceňovat.

Svým pocitům a prožitkům dospívající věnují značnou pozornost a více o nich uvažují. Projevuje se tzv. emoční egocentrismus, kdy je jedinec přesvědčen, že jeho emoce a prožitky jsou výjimečné a není možné, aby někdo jiný prožíval to samé jako on nebo jej dokázal pochopit. Projevuje se také uzavřenost a nechť své city projevovat před ostatními, zejména pokud se jedná o negativní emoce. Svě city dospívající obvykle považují za intimní záležitost a odmítají je sdílet s okolím.

Změny se projevují také v souvislosti se základními psychickými potřebami člověka:

- **Potřeba seberealizace** – Dospívající začínají uvažovat o svých možnostech a jejich potřeba realizace je zaměřena nejen na přítomnost a aktuální úspěchy, ale především na budoucnost. Zatímco děti mladšího školního věku se zaměřují na skvělé výsledky „tady a teď“, dospívající pozvolna směřují k dobrým výsledkům v budoucnosti, které mohou kompenzovat současné neúspěchy. Zároveň se u dospívajících objevuje nejistota, zda se úspěchy v budoucnu opravdu dostaví.
- **Potřeba otevřené budoucnosti** – *„Přesah konkrétní reality a formování různých možností může fungovat jako otevření nové perspektivy. Budoucnost začne mít potřebný význam teprve...“* (Vágnerová, 2012, str. 387) v momentě, kdy je dospívající schopen uvažovat o reálně neexistujících alternativách, které teprve mohou nastat. Představy o budoucnosti jsou zpravidla rozmanité a atraktivnější než dosavadní reálné zkušenosti.
- **Potřeba jistoty a bezpečí** – Díky schopnosti uvažovat o reálně neexistujících alternativách mohou dospívající svou budoucnost vnímat také jako nejistou a ohrožující. Tyto představy mohou být důvodem ztráty předchozího pocitu bezpečí a jistoty, který doposud plynul z jejich dřívějších zkušeností.

Změny, ke kterým dochází, v jedinci vyvolávají pocity nejistoty spjaté s potřebou citové akceptace a přijatelné pozice ve světě. Tyto pocity „zpochybňují představu, že svět je bezvýhradně dobrý a bezpečný a že je v něm pubescent automaticky vítán a ceněn. Základ vědomí trvalejší jistoty se ovšem vyvíjí mnohem dříve, v prvních letech života, a pokud byl tento vývoj uspokojivý, pak představují proměny spokojené s dospíváním jen dočasný problém“ (Vágnerová, 2012, str. 370).

V průběhu dospívání také klesá míra citové závislosti a vázanosti na rodiče. Velký význam pro dospívající mají vrstevnické skupiny, navazování přátelství a v pozdější pubescenci také první experimenty se vztahy. Zatímco vliv rodičů klesá, vliv vrstevníků naopak stoupá. Vrstevnické skupiny se tak v období dospívání stávají významným činitelem, který ve velké míře ovlivňuje způsob trávení volného času. (Helus, 2009; Vágnerová 2012)

2.2 Vrstevnické skupiny jako významný činitel volného času v období dospívání

Vrstevnické skupiny pro většinu dětí a mládeže představují jednu z přirozených forem života. Členy těchto, zpravidla neformálních, skupin spojuje především věková a názorová blízkost. Díky bezprostředním kontaktům tak získávají silný pocit příslušnosti ke skupině, jejíž identifikace je vyjadřována zájmenem „my“. Pro každou vrstevnickou skupinu jsou charakteristickými znaky normy, kterými se její členové řídí, vyznávané hodnoty a cíle, ke kterým směřují.

Své kořeny mají vrstevnické skupiny již v herních skupinách. Nejedná se ovšem o vrstevnickou skupinu v pravém slova smyslu, protože děti v útlém věku si hrají převážně „vedle sebe“, nikoliv společně mezi sebou. Z tohoto důvodu ještě nevnímají vědomou sounáležitost a nedochází mezi nimi k vědomé dělbě činností.

Skutečné vrstevnické skupiny se začínají formovat až s příchodem školní docházky, kdy jsou jejich typickými znaky nízký stupeň soudržnosti a nestálost, které často vedou k rozpadu skupiny. Teprve v období mezi 8.-10. rokem věku se u dětí začíná stupňovat potřeba sdružování a objevují se první pokusy o spolupráci. V těchto skupinách již

vznikají pevné vnitřní vazby, vlastní systém hodnot a také systém sociální kontroly. Přibližně do třináctého roku věku jsou skupiny typické homogenním rozdělením, tzn. zvláště dívčí a zvláště chlapecké party. (Kraus, 2008; Prokop, 2001)

V období dospívání se silně projevuje potřeba přátelství. Dospívající touží po hlubokém a důvěrném vztahu, kdy mohou s přáteli sdílet veškeré své emoce. Tato emoční vazba pro ně představuje především zdroj podpory.

Své přátele si dospívající vybírají na základě přijatelné shody, a proto je podmínkou pro rozvoj přátelství vzájemné porozumění v mnoha oblastech. Porozumění vzniká na základě stejných zájmů, názorů nebo zkušeností. Zatímco chlapci dávají přednost většímu počtu dobrých přátel a jejich vztahy jsou povrchnější, dívky preferují omezenější počet přátel se vzájemným hlubším vztahem. (Vágnerová, 2012)

Ve vrstevnických skupinách dospívajících se projevuje „...postupné vymaňování jejich příslušníků z pout přímé kontroly dospělých (především rodičovské). Skupiny jsou pro ně současně prostředkem, kterým manifestují svou touhu po samostatnosti a dospělosti“ (Kraus, 2008, str. 89). Pro skupiny je typická také silná konformita, které ovlivňuje život členů v mnoha aspektech, jako je např. hodnotová orientace, dodržování určitých rituálů, způsob vyjadřování nebo styl oblékání. (Kraus, 2008)

Smolík (2017) uvádí jako charakteristické také tyto znaky:

- Dobrovolnost
- Absence přímé kontroly dospělých, především rodičů
- Kontrola vrstevníky
- Orientace na volnočasové aktivity

„Pozitivně zaměřené vrstevnické skupiny se věnují společným hrám, jednoduchým soutěžím a sportování, zábavě nebo „objevování“ svého okolí a svým členům umožňují vstupovat do vzájemné komunikace“ (Hofbauer, 2004, str. 99). Mohou tedy podněcovat intenzivní zážitky, vytváření vzpomínek a také navazování hlubších osobních vztahů. Zároveň svým členům umožňují osvojení si způsobů samostatného jednání, utváření žebříčku hodnot a profilování spektra zájmů, které se ve způsobu trávení volného času odrážejí. (Hofbauer, 2004)

2.3 Struktura volnočasových aktivit a zájmů v období dospívání

Volný čas a volnočasové aktivity mají v období dospívání svá specifika. Právě v tomto období se vytváří hodnotový systém a dospívající jej objektivizují svým chováním a výběrem činností, které jsou základem pro utváření určitého životního způsobu. Jeho významnou součástí je nejen výběr volnočasových aktivit, ale také propojení volného času se studijními (a později také pracovními) povinnostmi.

Pro děti a dospívající je typická nízká zakotvenost v systému sociálních rolí, která jim umožňuje větší sociální flexibilitu a dynamiku, než mají lidé v dospělosti. Toto období se také vyznačuje velkou mírou zájmové plurality a děti a dospívající jsou tak schopni zajímat se, oproti dospělým, o velmi široké spektrum volnočasových aktivit a koníčků.

V pozdějších obdobích života se spektrum aktivit redukuje a prohlubují se pouze některé preferované zájmy. Základní zájmová orientace se však utváří už v mládí, a proto má způsob, jakým dospívající tráví svůj volný čas, význam pro tvorbu celoživotní i vyhraněné profesní orientace. (Sak, 2000)

Zájem lze definovat jako osobní vlastnost, která vytváří a ovlivňuje vztah k určitým jevům nebo předmětům. Ty následně mají pro jedince zvláštní význam a vzbuzují v něm „...snahu po aktivním kontaktu s předmětem zájmu a jeho poznávání, popř. ovládání či zvládání. Tato skutečnost se promítá do činností člověka, jejichž vykonávání je vždy spojeno s citovými prožitky“ (Němec, 2002, str. 23).

Na utváření zájmové orientace mají vliv individuální zájmy a záliby, dovednosti a také vliv výchovy a prostředí. Oproti zájmům dětí mladšího školního věku jsou zájmy dospívajících diferencovanější, hlubší a trvalejší. Typická je také diferenciací mezi zájmy dívek a zájmy chlapců.

V začátcích dospívání obvykle ještě po nějaký čas přetrvávají zájmy z mladšího školního věku. Dívky si stále hrají s panenkami a chlapci mají zálibu v bojových hrách, hře na vojáky apod. V oblibě mají také stavebnice a vytváření technicky složitějších konstrukcí. U obou pohlaví se objevuje také zájem o deskové a karetní hry. Tyto zájmy se ovšem postupně proměňují a přibližně ve 13. roce života se začínají vyhraňovat natolik, že mohou mít vliv také na volbu budoucího studijního zaměření a následného povolání. (Hájek a kol., 2008; Říčan, 2014)

V souvislosti s rychlým rozvojem motorických, percepčních a dalších schopností se u dospívajících objevují také zcela nové zájmy. Zájmy, které jedinec preferoval v mladším školním věku, jsou v dospívání upozaděny nebo plně nahrazeny zájmy novými. Například dětský zájem o dobrodružná témata je nahrazen tématy historickými a válečnými. Rozvíjí se také zájem o společenská témata, četbu (milostné romány, science-fiction apod.), hudbu, filmy nebo divadlo. Objevují se také aktivní pokusy o vlastní tvorbu, ať už výtvarnou, hudební nebo literární.

Dospívající také často projevují zájem o sport. Pro období dospívání je charakteristický výrazný rozvoj motoriky, který se projevuje získáním síly a hbitosti, smyslem pro rovnováhu a jemnou pohybovou koordinací. Tyto nově získané dovednosti umožňují úspěšné vykonávání pohybových aktivit, čímž zároveň posilují jedincovo sebehodnocení a u mnohých vzbuzují touhu věnovat se některému ze sportů na vrcholové úrovni.

Volnočasové aktivity dospívajících jsou také spjaty s médii, kdy medializace probíhá dvěma směry. Prvním směrem jsou aktivity, které média přímo směřují k dětem a mládeži, jakožto ke svým uživatelům a příjemcům. Druhým směrem jsou samotné mediální aktivity jedince, kdy dospívající své volnočasové aktivity uskutečňují s využitím médií. Zároveň mohou být sami autory a věnovat se mediální tvorbě. Jedním z příkladů mediální tvorby, se kterým se jedinec může setkat již v mladším školním věku, je podílení se na tvorbě školního časopisu. (Hofbauer, Kaplánek 2010; Langmeier, Krejčíková, 2006)

Za účelem zmapování zájmové orientace a volnočasových aktivit českých dětí a mládeže byla v uplynulých letech provedena řada výzkumů. Jejich autoři se zaměřili na problematiku volného času a zkoumali jak děti a mládež svůj volný čas tráví a jakými zájmovými činnostmi jej naplňují.

Oblast zájmové orientace byla například předmětem výzkumu Národního institutu dětí a mládeže s názvem *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let* (Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let, 2011). Autoři se zaměřili na hodnotovou orientaci žáků základních škol, a to v těchto okruzích: rodina, škola, média a volný čas. Zkoumání volného času bylo provedeno ve dvou směrech:

- Volný čas trávený individuálně (samostatně, s vrstevníky nebo s rodinou)
- Volný čas trávený organizovaně v zařízeních pro zájmové vzdělávání

Na základě odpovědí respondentů, jejichž věk odpovídá věkovému vymezení období dospívání, lze určit strukturu volnočasových aktivit dospívajících. Autoři výzkumu tyto aktivity rozdělují do pěti následujících oblastí:

- **Neorganizované aktivity** – Tato oblast aktivit je u dospívajících nejrozšířenější a patří sem sledování televize, pobyt venku s přáteli, návštěvy u přátel apod. Jak vyplývá z výzkumu, sledování televize je mezi dospívajícími nejrozšířenější a nejčastěji vykonávanou činností ve volném čase.
- **IT a hudba** – Do této oblasti spadá surfování na internetu, chatování s přáteli, hraní počítačových her a poslech hudby. Z výzkumu vyplývá, že poslech hudby je u dospívajících druhou nejrozšířenější volnočasovou aktivitou hned po sledování televize.
- **Intelektuální aktivity** – Do této oblasti spadá četba knih, časopisů a komiksů a individuální vzdělávání na základě osobních zájmů. Spadá sem také návštěva zařízení pro zájmové vzdělávání a účast na zájmových kroužcích.
- **Sportovní aktivity** – Do této oblasti spadají veškeré sportovní aktivity vykonávané ve sportovních oddílech a kroužcích i mimo ně. Aktivity tak mohou být součástí organizovaného i neorganizovaného trávení volného času.
- **Aktivity orientované na spotřebu** – Tato oblast zahrnuje návštěvy kina, obchodních center, fast foodových řetězců apod.

Návštěva obchodních center, jak vyplývá také z následujícího uvedeného výzkumu, je u dospívajících často spojována s neorganizovaným trávením volného času. Dospívající obchodní centrum často nenavštěvují za účelem nákupu, ale využívají jej jako prostor pro „pobyt venku s kamarády“ a poflakování.

V souvislosti s přibývajícím věkem u dospívajících stoupá zájem o činnosti spojené s technikou a médií a také činnosti orientované na spotřebu, zájem o intelektuální aktivity naopak klesá. Podíl neorganizovaných aktivit zůstává bez ohledu na věk v období dospívání neměnný. Svůj volný čas dospívající nejčastěji tráví s rodinou nebo s přáteli ze školy.

Dalším výzkumem, který mapuje strukturu volnočasových aktivit dětí a mládeže, je výzkum s názvem *České děti venku* (České děti venku, 2016), který uvedla Nadace Proměny Karla Komárka. Výzkum byl zaměřen primárně na mapování délky, četnosti a náplně pobytu ve venkovním prostředí. Další zkoumanou oblastí byly různé volnočasové aktivity, jejich četnost a spojitost s pobytem venku.

Z výsledků odpovědí respondentů, jejichž věk odpovídá věkovému vymezení období dospívání, vyplývá, že dospívající preferují především tyto aktivity:

- **Pobyt venku** – Konkrétně neorganizovaný pobyt mimo školu, zájmové kroužky apod. Jeho podoba závisí na lokálním prostředí. V prostředí vesnice dospívající tráví volný čas pobytem v přírodě, kde se scházejí s přáteli za účelem povídání si, procházky nebo výletu. Aktivity ve městě jsou naopak více orientované na spotřebu a spjaté s návštěvou řetězců rychlého občerstvení, kaváren, obchodních center apod.
- **Návštěva zařízení pro zájmové vzdělávání** – Z výzkumu vyplývá, že dospívající tato zařízení navštěvují téměř ve stejné míře, jako mladší školní děti. Na základě výsledků nelze bohužel určit, která zařízení dospívající navštěvují nejčastěji.
- **Práce s médii** – Dospívající obvykle tráví svůj volný čas sledováním televize, surfováním na internetu, hraním her na PC, mobilu, tabletu apod. Fenoménem v této oblasti jsou sociální sítě o které dospívající jedinci projevují výrazně větší zájem, než děti mladšího školního věku.

V současné době jsou již děti a dospívající běžnými konzumenty médií a aktivními uživateli online služeb, především sociálních sítí. Trávení času s elektronickými zařízeními ve virtuálním prostředí je především u dospívajících častou aktivitou ve volném čase. Na tuto oblast je zaměřen poslední z uvedených výzkumů s názvem *České děti v kybersvětě* (České děti v kybersvětě, 2019).

Z výsledků výzkumu vyplývá, že dospívající při trávení volného času ve virtuálním prostředí využívají převážně tyto servery:

- **Sociální sítě a servery pro sdílení videosouborů** – Dospívající nejčastěji využívají YouTube, který patří mezi servery s možností sdílení videosouborů včetně vlastní tvorby. Dalšími populárními servery tohoto typu jsou např. TikTok (aplikace

určená k tvorbě půlminutových videí s hudebním podkresem) nebo Twitch (server umožňující sdílení vlastních videí včetně živého přenosu). Ze sociálních sítí dospívající nejčastěji využívají Facebook, Instagram a aplikace určené k odesílání zpráv (Messenger, WhatsApp apod.).

- **Online encyklopedie** – Wikipedia, CoJeCo apod.
- **E-shopy a další prodejní portály** – online bazary, aukční servery apod.
- **Stránky s herní tematikou** – online hry, herní návody apod.

Obsah, který dospívající vyhledávají, závisí na jejich individuálních zájmech. To se odráží například ve výběru tematického zaměření videí na nejčastěji užívaném serveru – YouTube. Dospívající hojně vyhledávají videa zaměřená především na hraní počítačových her, módu nebo jídlo. Oblíbené jsou také tzv. vlogy, neboli videodeníčky, ve kterých autor zaznamenává svůj všední den nebo sdílí videa ze společenských akcí, z cest do zahraničí apod.

Ve virtuálním prostředí, stejně jako v prostředí skutečném, se jedinec setkává také s projevy agrese a rizikového chování. Dospívající se tak, především na sociálních sítích, setkávají se širokou škálou těchto projevů. Nejčastějšími jsou slovní urážky, sdílení fotografií nebo videí za účelem zesměšnění zachycené osoby nebo krádež účtu.

Své zájmy dospívající obvykle intenzivně prožívají a jsou ochotni jim věnovat značné množství času. Pávková (2001) ve své publikaci zdůrazňuje nutnost podněcování dospívajících k zájmovým činnostem, které při správném a citlivém vedení fungují jako výchovný a vzdělávací prostředek. Oblast volného času dětí a mládeže se tak stává významným prostorem pro pedagogické ovlivňování, které obvykle probíhá v zařízeních pro zájmové vzdělávání.

3 Zařízení zprostředkovávající zájmové vzdělávání dětí a mládeže

Volný čas mimo jiné představuje prostor pro pedagogické ovlivňování. Pávková (2001) ve své publikaci pedagogické ovlivňování označuje za žádoucí jev a specifikum volného času dětí a mládeže. Jelikož se děti zatím nedovedou plně orientovat v zájmových oblastech a nemají se zájmovými činnostmi dostatek zkušeností, je nutné je k těmto činnostem citlivě vést.

Zájmové činnosti popisuje Němec (2002, str. 23) jako: *„aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Podílí se na formování názorů, postojů a přesvědčení jedince. Zájmová činnost má na rozdíl od zábavy a odpočinku vždy aktivní charakter. Vždy obsahuje volní složku a významně ovlivňuje osobnost vychovávaného.“*

Podmínkou, které vede k účinnému pedagogickému ovlivňování volného času, je nenásilnost. Účast na činnostech, které by měly být pestré a pro účastníky přitažlivé, má být dobrovolná. *„Míra ovlivňování volného času závisí na věku dětí, jejich mentální i sociální vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy“* (Pávková, 2001, str. 15).

V České republice fungují školská a některá další zařízení, která zprostředkovávají volnočasové aktivity a zájmové vzdělávání dětí a mládeže. Vzdělávání v těchto zařízeních se liší od vzdělávacího procesu školy. Tyto odlišnosti ve své publikaci popisují Hájek a kol. (2008) a lze je charakterizovat těmito znaky:

- **Dobrovolná účast** – Účast na zájmovém vzdělávání není na rozdíl od školní docházky povinná, proto tato zařízení přijímají členy bez správního řízení a zároveň nevydávají legislativně podložená osvědčení a jiné dokumenty. Docházka do zařízení zájmového vzdělávání je dobrovolná a založená na vlastním rozhodnutí jedince.
- **Časová volnost** – Oproti výuce ve škole je zájmové vzdělávání časově volnější, relativně neohraničené, což umožňuje využívání široké škály metod práce a postupů.
- **Absence vzdělávacích standardů** – Program a činnosti zařízení pro zájmové vzdělávání vychází především z úrovně zájmů, v menší míře pak ze stanovených

norem. Zájmové vzdělávání tak poskytuje dostatečné množství prostoru pro individuální přístup, vlastní tempo a metody práce apod.

- **Dynamika jednotlivých činností** – Předchozí zmíněné znaky umožňují snadnější proměnlivost a dynamiku jednotlivých činností. Činnosti je tak možné vykonávat nejen v učebně, ale také na dalších místech, která mohou podpořit kreativitu.

Nejrozšířenějším typem zařízení jsou školská zařízení pro zájmové vzdělávání, která Pávková (2001) zahrnuje do tzv. základního vybavení regionu. Jejich síť je hustá a jednotlivá zařízení tak jsou pro širokou veřejnost snadno dostupná. Jejich hlavní činností je výchova žáků prostřednictvím volnočasových aktivit mimo vyučování.

„Podle ustanovení školního zákona (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) jsou do školských zařízení pro zájmové vzdělávání (vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání) zahrnuta střediska volného času (což jsou domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností), školní družiny a školní kluby“ (Hájek a kol., 2008, str. 141).

Mimo školská zařízení působí v oblasti volného času a zájmového vzdělávání také další subjekty. Jedná se o nestátní neziskové organizace, jako jsou např. občanská sdružení a organizace dětí a mládeže nebo nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.

3.1 Školní družina

Školní družiny jsou nejčtenějším typem školského zařízení pro výchovu mimo vyučování a zpravidla bývají zřizovány při základních školách. Mohou ovšem fungovat také jako samostatně zřízená instituce a jsou přednostně určeny žákům 1. stupně základních škol. Ze všech typů zařízení pro zájmové vzdělávání jsou školní družiny nejnavštěvovanější, a zároveň zaměstnávají největší počet pedagogů.

Ve školní družině tráví děti čas mezi výukou ve škole a pobytem doma. Funkcí družiny není pouhé „hlídání dětí“ (sociální funkce) a přestože určitým způsobem navazuje na vzdělávací činnost školy, není ani přímým pokračováním vyučování. Od činnosti školy se výchovná a vzdělávací činnost družiny odlišuje a má svá specifika.

„Ze zjednodušujícího pohledu části rodičů plní jen funkci sociální, pro děti však zabezpečuje odpočinek, rekreaci i zájmové činnosti. Pracuje v kontextu dalších subjektů nabízejících aktivity výchovy mimo vyučování...“ (Pávková, Hájek, 2003, str. 11-12) jako jsou např. základní umělecké školy, zájmové kroužky domů dětí a mládeže nebo dětské organizace. Právě do těchto zařízení mohou žáci během svého pobytu ve školní družině odcházet, jsou-li jejich členy. Některé družiny s těmito subjekty také spolupracují například v rámci pořádání příležitostných akcí.

Hlavní činnosti školní družiny Hájek a kol. (2008) dělí a definují takto:

- **Pravidelná činnost** – Každodenní činnosti, kterým se pedagogové v rámci výchovného působení věnují s žáky zapsanými k pravidelné docházce do školní družiny.
- **Odpočinkové činnosti** – Tyto činnosti slouží k odpočinku a psychohygieně. Nemusí se jednat pouze o pasivní odpočinek, ale také o klidové aktivity a zájmové činnosti (např. výtvarné, poslechové). Do odpočinkové činnosti se řadí také organizované sportovní aktivity a pohybové hry.
- **Spontánní aktivity** – Neorganizované činnosti. Žáci mají vymezený časový prostor, kdy se pod dohledem pedagoga mohou věnovat aktivitám dle svého výběru.
- **Příležitostné aktivity** – Tyto aktivity jsou zpravidla organizovány nad rámec zařízení a mohou být určené nejen žákům, ale také jejich rodinám apod. Při těchto aktivitách školní družina může spolupracovat i s dalšími subjekty zájmového vzdělávání. Jedná se např. o sportovní dny, karnevaly nebo výstavy výtvarných děl žáků.
- **Příprava k vyučování** – Ačkoliv se nejedná o povinnou činnost, školní družina žákům poskytuje prostor pro přípravu k vyučování, tzn. plnění domácích úkolů, doučování nebo procvičování učiva zábavnou formou. Tyto činnosti jsou žádoucí např. u žáků z nedostatečně podnětných prostředí a u těch, kteří doma nemají pro přípravu do školy vhodné podmínky.

Ve školní družině je kladen důraz na aktivní podíl žáků na jednotlivých činnostech a rozvíjení jejich samostatnosti a iniciativy. Žáci jsou tak ze strany pedagoga podněcováni nejen k samostatnému přemýšlení o obsahu jejich činnosti, ale také k projevení vlastní aktivity a kreativity při jejím plánování, přípravě a realizaci. (Pávková, 2001)

Obecným cílem školní družiny je výchova všestranně a harmonicky rozvinutého jedince, a to prostřednictvím mimoškolních aktivit, které jej vybaví žádoucími dovednostmi, vědomostmi a postoji. Zaměřuje se na široké spektrum oblastí, jako jsou např. výchova ke zdravému životnímu stylu, zvyšování osobních kompetencí, formování životních postojů, posilování komunikačních dovedností nebo odstraňování nedostatků v psychické regulaci chování.

V rámci výchovného působení družina cílí také na primární prevenci a snaží se předcházet výskytu rizikového chování a sociálně patologických jevů, jako jsou šikana, závislosti na návykových látkách, gamblerství apod. (Pávková, Hájek, 2003)

3.2 Školní klub

Jak uvádí Pávková (2001), školní klub není přímým pokračováním vyučování ve škole, ani jeho náhradou, přesto na vzdělávací činnost školy specifickým způsobem navazuje. Stejně tak je tomu i u školní družiny, která je učena pro žáky 1. stupně základních škol, zatímco školní klub je určen pro žáky 2. stupně. Ti mohou do klubu docházet pravidelně anebo mohou navštěvovat pouze vybrané zájmové činnosti.

Hlavní činností školního klubu je organizování volnočasových aktivit, nejčastěji ve formě zájmových kroužků. Zároveň klub, stejně jako školní družina, zprostředkovává také širokou škálu pravidelných spontánních aktivit při kterých je kladen důraz na vlastní iniciativu žáků a jejich zájem podílet se na chodu klubu.

Zatímco ve školní družině jsou pravidelné činnosti řízené pedagogem, ve školním klubu se vychází z předpokladu, že dospívající jsou již samostatní a lépe orientovaní v oblasti volnočasových aktivit, proto je v klubu žákům poskytován větší prostor pro volbu aktivit dle osobních zájmů. Zároveň je v klubu uskutečňováno výchovné působení prostřednictvím různorodých činností, které jsou plánovány na základě záměrů školy

a potřeb žáků. Jedná se o odpočinkové činnosti, pohybové hry, přípravu k vyučování, aktivity posilující sociální dovednosti apod.

Záměrem školního klubu je všestranné výchovné působení a vedení žáků k plnohodnotnému způsobu trávení volného času, které vychází z jejich individuálních potřeb a přání. V místech, kde nejsou zřízena střediska volného času, mohou školní kluby přebírat jejich funkci a plně je nahrazovat. (Hájek a kol., 2008; Pávková, 2001)

3.3 Středisko volného času

Mezi střediska volného času patří domy dětí a mládeže (DDM), které nabízí širokou škálu volnočasových aktivit, a stanice zájmových činností (SZČ), které se specializují na jednu konkrétní zájmovou oblast. Oba typy zařízení spadají do sítě školských zařízení a jejich zřizovateli mohou být církve, obce, krajské úřady nebo soukromé subjekty.

Činnosti DDM i SZČ jsou stanoveny vyhláškou MŠMT 432/1992 Sb. o střediscích pro volný čas. Malach (2004) a Pávková (2001) je ve svých publikacích popisují takto:

- **Pravidelná zájmová činnost** – Pravidelné činnosti jsou organizovány v zájmových útvarech, které se zpravidla rozlišují jako:
  - Kroužek – Zájmová činnost je určena pro menší skupinu účastníků, např. výtvarný, sportovní, čtenářský.
  - Klub – Útvar s volnějším organizační strukturou, aktivita členů je spíše pasivní a založena na vnímání podnětů, např. filmový klub.
  - Kurz – Útvar s vymezenou dobou trvání v rádech týdnů nebo měsíců, cílem kurzu je osvojení konkrétních dovedností a vědomostí, např. kurz vaření, šití, práce s výpočetní technikou.
  - Soubor – Činnost útvaru je zpravidla zaměřena na veřejnou produkci, např. divadelní, pěvecký nebo taneční soubor.

Jednotlivé útvary zpravidla pořádají, např. na konci školního roku, veřejnou prezentaci své činnosti. Ta může mít formu např. koncertu, přehlídky dovedností nebo výstavy uměleckých děl. Ti, kteří zájmové útvary navštěvují, obvykle na konci školního roku dostávají také osvědčení se zhodnocením své činnosti.

- **Příležitostná zájmová činnost** – Tyto činnosti jsou časově vymezeny a přestože mohou být organizovány pravidelně, nejedná se o průběžnou činnost. Patří sem např. zájezdy, exkurze, místní soutěže nebo představení pro veřejnost. Jednou z forem příležitostné činnosti jsou také příměstské letní tábory, které mají charakter sociální služby a děti na ně dochází po vymezenou dobu v určitém cyklu.
- **Nabídka otevřených spontánních aktivit** – Mezi spontánní aktivity patří takové činnosti, které jsou nepřímo pedagogicky ovlivňovány a jsou vymezeny pouze otevírací dobou daného zařízení a jeho vnitřním řádem. Jsou to např. dětské herny, naučné stezky, dopravní hřiště nebo veřejná sportoviště.
- **Táborová činnost** – Řada středisek volného času pořádá zotavovací akce pro děti a mládež v období letních, případně i jarních nebo vánočních, prázdnin. Aby tato činnost mohla být z hlediska vyhlášky MZČR považována za táborovou, musí se jednat o organizovaný pobyt 20 a více účastníků trvající minimálně 4 dny. Nesplňuje-li pobyt tato kritéria, je považován za činnost příležitostnou.
- **Individuální práce s účastníky** – Jedná se o individuální činnosti s talentovanými dětmi a mládeží, které probíhají mimo zájmový útvar. Mezi tyto činnosti patří např. individuální vzdělávání v konkrétní zájmové oblasti, odborná soustředění nebo příprava a účast na soutěžích.
- **Organizace soutěží a přehlídek vyhlášených MŠMT ČR** – Střediska volného času vzdělávají děti a mládež v zájmových oblastech a současně je mohou připravovat také pro účast na soutěžích, které mimo jiné pedagogům umožňují srovnání svého působení s ostatními pedagogy. Zároveň střediska mohou z pověření MŠMT ČR organizovat jednotlivá kola soutěží, tzn. připravit, propagovat i zabezpečit průběh a vyhodnocení soutěže.
- **Odborná pomoc** – Střediska volného času mohou na základě vyhlášky o své činnosti poskytovat také odbornou pomoc dalším subjektům, které se zaměřují na práci s dětmi a mládeží, a to například formou přednášek, školení, kurzů nebo poskytnutím metodických materiálů.

Střediska volného času poskytují své služby nejen žákům základních škol a mládeži, ale také předškolním dětem a jejich rodinám. Pracují také s ohroženými skupinami a patří mezi subjekty, které cílí na primární prevenci a předcházení rizikového chování. Některé zájmové činnosti figurují také jako prostředek pro úspěšnou integraci jedinců s handicapem. (Pávková, 2001)

3.4 Nestátní neziskové organizace

Vedle školských zařízení pro zájmové vzdělávání existuje také řada dalších subjektů, které se věnují práci s dětmi a mládeží. Jsou to organizace dětí a mládeže a občanská sdružení, která často nepůsobí pouze v jednom místě, ale po celém území České republiky.

Tyto organizace vytvářejí, společně se školami a školskými zařízeními, širokou nabídku zájmových činností pro žádanou a aktivní využití volného času. Díky své činnosti se stávají součástí výchovně-vzdělávacího procesu a nenásilným způsobem podporují děti a mládež při rozvoji jejich dovedností a talentu.

MŠMT ČR tyto organizace podporuje formou dotovaných programů, které mají stanovené konkrétní cíle. Hájek a kol. (2008) ve své publikaci uvádějí tyto cíle:

- Podpora a rozvoj nestátního neziskového sektoru, který se zabývá prací s dětmi a mládeží
- Rozšiřování nabídky zájmových činností pro děti a mládež
- Podpora dobrovolné účasti na zájmových činnostech, a to ze strany dětí a mládeže i ze strany pedagogů
- Podpora rozvoje mezinárodních vztahů a spolupráce dětí a mládeže
- Zvyšování odbornosti pedagogů a dalších pracovníků neziskových organizací

Jak uvádí Němec (2002), první organizace dětí a mládeže vznikaly na našem území od roku 1990. První z nich byla Rada mládeže České republiky, která sdružovala více jak 60 organizací a během několika let zanikla. Její členové poté založili Seskupení dětských a mládežnických organizací, které sdružovalo organizace jako Junák, YMCA, YWCA nebo Liga lesní moudrosti.

Jednou z prvních organizací byla také Konzultační rada sdružení dětí a mládeže České republiky, která vznikla v roce 1991 a jejími členy bylo např. hnutí Brontosaurus, mládež Českého svazu přírody nebo hnutí Duha. O 4 roky později byl založen také Kruh sdružení dětí a mládeže České republiky, který sdružoval více jak 50 organizací.

V současné době funguje Česká rada dětí a mládeže, která byla založena roku 1998 v Praze. Posláním tohoto demokratického a dobrovolného sdružení je „...v duchu Úmluvy o právech dítěte z roku 1989 podporovat oprávněné zájmy dětí a mládeže ve snaze napomáhat všestrannému rozvoji mladých lidí po stránce duchovní, duševní, tělesné a sociální“ (Němec, 2002, str. 32). Jejími členy jsou největší a neznámější české organizace, jako Pionýr, Junák, Česká táborecká unie, Asociace křesťanských sdružení mládeže a další.

Jednotlivé organizace dětí a mládeže se od sebe odlišují na základě celkové orientace a cílů nebo obsahu činnosti. Hofbauer (2004) rozlišuje tyto základní typy:

- **Sdružení všestranného obsahu** – Posláním těchto sdružení je tzv. výchova k občanství a všestranný rozvoj svých členů. Mezi největší sdružení patří Junák a Pionýr.

Junák je součástí skautského hnutí, které má po celém světě dlouholetou tradici. U nás jej v roce 1914 založil A. B. Svojsík. Hnutí vede děti, dospívající i dospělé nejen k tělesnému, duchovnímu a mravnímu rozvoji, ale také k plnění povinností vůči blízkým, společnosti a vlasti. Podporuje také přátelské vztahy mezi jednotlivými národy. Důraz je kladen na pobyt v přírodě a osvojování praktických dovedností. Členové jsou rozděleni do vrstevnických skupin o velikosti cca 5-10 osob. Každá skupina má svého dospělého vedoucího, který za ni zodpovídá.

Pionýr je organizace, která vznikla po druhé světové válce. V současné době se vymezuje jako demokratické hnutí, které je dobrovolné, samostatné a nezávislé

na politických stranách nebo ideologiích. Cílem je výchova všestranně založeného aktivního jedince prostřednictvím pravidelných zájmových činností a uspokojování individuálních zájmů a potřeb. Zájmové činnosti probíhají pravidelně v kolektivech různé věkové skladby. Pionýr zároveň pořádá aktivity pro nečleny, např. regionální soutěže nebo letní tábory.

- **Sdružení zájmová** – Tato sdružení se svou činností zaměřují na konkrétní zájmovou oblast, jako je např. tělovýchova a sport, umělecké činnosti nebo poznávání a ochrana přírody. Jejich cílem je rozvoj zájmu a prohlubování znalostí a dovedností svých členů v dané oblasti.

V oblasti tělovýchovy a sportu např. působí od druhé poloviny 19. stol. Sokol, který se v minulosti stal také jedním ze symbolů demokratického hnutí a snahy o národní obrození. Pohybové aktivity a pobyt v přírodě jsou náplní také dalších organizací, jako jsou např. Česká tábornická unie, Asociace turistických oddílů mládeže ČR nebo Liga lesní moudrosti. Poznávání a ochranu přírody a s nimi spojené ekologické aktivity zprostředkovává např. hnutí Duha.

- **Sdružení veřejně prospěšná** – Činnost těchto sdružení překračuje hranice individuálních zájmů a působí ve všeobecný prospěch společnosti a přírody. Příkladem veřejně prospěšných sdružení jsou sbory dobrovolných hasičů nebo Český červený kříž.

Do tohoto typu sdružení lze zařadit i organizace, které pracují s dětmi a mládeží, jež jsou sociálně nebo zdravotně znevýhodněny. Jejich cílem je podpora a integrace těchto jedinců do společnosti. Hendikepované děti a mládež podporuje např. humanitární sdružení Centrum integrace dětí a mládeže.

- **Sdružení odborů a politických stran** – Tato sdružení zaměřují svou činnost především na mládež, které pomáhá vytvářet vhodné pracovní a životní podmínky. A to např. v oblasti práva na vzdělání a práci nebo poskytování odborné rekvalifikace.
- **Sdružení orientovaná nábožensky** – Zájmová činnost těchto sdružení je spjata s nábožensky motivovaným výchovným působením. Nejrozšířenější nábožensky orientovanou organizací je Křesťanské sdružení YMCA, které je určeno pro chlapce, a jeho dívčí obdoba YWCA.

3.5 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Tento typ zařízení je určen dětem a mládeži, které se nacházejí ve stavu ohrožení. Důvodem může být náročná životní situace, nízká životní a sociální úroveň, rodinné nebo vrstevnické vztahy, potíže ve škole nebo zaměstnání apod. Dalším důvodem pro stav ohrožení může být také výskyt a působení sociálně patologických jevů.

Veškeré služby jsou poskytovány anonymně a bezplatně. Zájemci se nemusí registrovat ani uvádět své osobní údaje. Zároveň nejsou vázáni k pravidelné docházce, mohou do zařízení docházet i odcházet na základě vlastního rozhodnutí a potřeby.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM) mají za cíl tyto jedince provázet v náročných situacích a vytvářet příznivé podmínky pro jejich zvládnutí a zlepšení kvality života. Svou činností předcházejí výskytu nepříznivých jevů, které vyplývají ze způsobu života, a snižují jejich rizika. Zároveň vytvářejí prostor pro trávení volného času a účast na aktivitách podporujících rozvoj samostatnosti a společenské zodpovědnosti.

Hlavní činností NZDM je zajišťování neformálních programů preventivního charakteru a široká nabídka volnočasových aktivit. Zařízení vytváří prostor pro setkávání dětí a mládeže se svými vrstevníky a účast na nabízených volnočasových aktivitách. Tyto aktivity jsou zároveň cestou pro navázání kontaktu sociálního pracovníka s cílovou skupinou a poskytování sociálních služeb. (Bednářová, Pelech, 2000; Hájek a kol., 2008)

Veškeré služby, které NZDM nabízí shrnují Hájek a kol. (2008) do čtyř základních forem:

- **Volný vstup a pobyt v zařízení** – Klienti mohou zařízení navštěvovat a využívat jeho služby dle svého uvážení a potřeb. Účast na jednotlivých aktivitách a programech není povinná, klienti si sami mohou zvolit, jakým způsobem zde budou svůj volný čas trávit.
- **Volnočasové aktivity** – NZDM svým klientům nabízí širokou škálu volnočasových aktivit a zároveň poskytuje vhodné podmínky pro vlastní realizaci aktivit. Součástí zařízení je vybavení, které mohou klienti využívat dle svých potřeb a zájmů, jako např. sportovní náčiní, výtvarné potřeby, knihy nebo společenské hry.

- **Sociální služby** – Zařízení poskytuje služby, které mají podobu kontaktní práce s klientem a situační intervence. Pracovníci zjišťují individuální potřeby klientů a na jejich základě poskytují pomoc při řešení problémů. Součástí služeb je také sociální práce v terénu, kdy pracovníci poskytují své služby mimo prostory NZDM a vyhledávají nové klienty.
- **Aktivity zaměřené na prevenci** – Jednou z činností NZDM je také působení v oblasti prevence, a to formou programů, které jsou zaměřeny na předcházení výskytu sociálně patologických jevů.

Klienti nízkoprahových zařízení jsou podněcováni k vlastní iniciativě při tvorbě programu a podílení se na volnočasových aktivitách. Bednářová a Pelech (2000) považují za vhodné také to, aby se klienti aktivně podíleli na budování centra. Děti a dospívající mají často odlišný vkus než dospělí a pokud jim je umožněno, aby si v prostorách sami vytvořili například výzdobu, zařízení pro ně bude atraktivnější a snadněji si k němu vytvoří pozitivní vztah.

4 Volnočasové aktivity žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku

Tato část bakalářské práce se zabývá výzkumem v oblasti volného času žáků, kteří navštěvují 2. stupeň některé ze základních škol ve zvoleném mikroregionu Frýdlantsko. Předmětem kvantitativního výzkumu je způsob trávení volného času, tzn. kde a s kým žáci obvykle tráví svůj volný čas a jaké volnočasové aktivity jsou jeho náplní.

4.1 Cíle výzkumu a formulace výzkumných otázek

Hlavním cílem stanoveným pro tento výzkum je analýza volného času žáků 2. stupně základních škol ve zvoleném mikroregionu Frýdlantsko. Cílem je zjistit, jakým aktivitám se žáci ve svém volném čase věnují.

Výzkum zjišťuje, zda žáci preferují neorganizovaný způsob trávení volného času nebo trávení volného času v zařízeních pro zájmové vzdělávání. Předmětem výzkumu jsou také některé vybrané činnosti, a to pobyt venku, sportovní aktivity a aktivity spojené s užíváním internetu. Dílčím cílem výzkumu je ověření, zda a jak často jsou tyto činnosti náplní volného času žáků.

Na základě cílů stanovených pro tento výzkum byly formulovány tyto výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka:

HVO: Jakým aktivitám se žáci 2. stupně základních škol na Frýdlantsku věnují ve svém volném čase?

Dílčí výzkumné otázky:

DVO₁: Dávají žáci 2. stupně základních škol na Frýdlantsku přednost neorganizovanému trávení volného času před trávením volného času v zařízeních pro zájmové vzdělávání?

DVO₂: S kým žáci 2. stupně základních škol na Frýdlantsku nejvíce tráví svůj volný čas?

DVO₃: Má věk žáků 2. stupně základních škol vliv na trávení volného času v zařízeních pro zájmové vzdělávání?

DVO₄: Jakým volnočasovým aktivitám dávají žáci 2. stupně přednost před aktivitami spojenými s užíváním internetu?

4.2 Formulace hypotéz

Výzkum ověřuje vybraná data, jež jsou výsledky výzkumů dětí a mládeže. Tyto zvolené výzkumy jsou uvedeny v podkapitole 2.3 *Struktura volnočasových aktivit a zájmů v období dospívání*. Z uvedených výzkumů *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let* (Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let, 2011) a *České děti venku* (České děti venku, 2016) vyplývá, že žáci 2. stupně základních škol preferují neorganizované trávení volného času před návštěvou zařízení pro zájmové vzdělávání a zájmových kroužků. Zájem o organizované trávení volného času zároveň klesá v souvislosti s přibývajícím věkem žáků.

Předmětem výzkumu jsou také data týkající se vybraných činností, kterými jsou pobyt ve venkovním prostředí, sportovní aktivity a aktivity spojené s užíváním internetu. Z výsledků uvedených výzkumů vyplývá, že žáci 2. stupně základních škol upřednostňují pobyt venku před aktivitami spojenými s užíváním internetu. Zároveň lze říci, na základě výsledků výzkumu *České děti v kybersvětě* (Kopecký, Szotkowski, 2019), že s přibývajícím věkem žáků stoupá také zájem o aktivity spojené s užíváním internetu, mezi kterými jsou na předních příčkách aktivity spojené s užíváním sociálních sítí a serverů s možností sdílení videosouborů.

Z výsledků výzkumu *Hodnotová orientace dětí ve věku 6-15 let* (Bocan a kol., 2011) je zřejmé, že pobytu venku i aktivitám spojeným s užíváním internetu se žáci 2. stupně základních škol věnují ve větší míře, než aktivitám sportovním. Sportovní aktivity jsou vyhledávanější u žáků nižších ročníků, a to v rámci neorganizovaného trávení volného času i v rámci zájmového vzdělávání. Zájem o sport se u žáků 2. stupně základních škol projevuje především v souvislosti se zájmovými kroužky. Zájmové kroužky se sportovním zaměřením jsou jimi navštěvovány ve větší míře, než zájmové kroužky s jakýmkoliv jiným zaměřením.

Na základě cílů a výzkumných otázek stanovených pro tento výzkum byly formulovány následující hypotézy.

Hlavní hypotéza:

H₀: Žáci 2. stupně základních škol na Frýdlantsku preferují neorganizované trávení volného času před návštěvou zařízení pro zájmové vzdělávání.

Dílčí hypotézy:

H₁: Žáci 6. a 7. třídy navštěvují zařízení pro zájmové vzdělávání ve větší míře než žáci 8. a 9. třídy.

H₂: Žáci 2. stupně základních škol preferují ve volném čase neorganizovaný pobyt venku před aktivitami spojenými s užíváním internetu.

H₃: Žáci 6. a 7. třídy se ve svém volném čase věnují sportovním aktivitám ve větší míře než žáci 8. a 9. třídy.

4.3 Metoda sběru dat

Sběr dat pro tento výzkum byl proveden formou dotazníku. Ten lze definovat jako soubor „...předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně“ (Chráška, 2016, str. 158). Pojem otázka je nahrazován vhodnějším termínem položka, a to z toho důvodu, že ne všechny položky v dotazníku musí být ve formě otázky, ale mohou být nahrazeny například pokynem.

Dotazník obsahuje uzavřené (strukturované) i otevřené (nestrukturované) položky a také položky polouzavřené, kde respondent krom předem připravených odpovědí může využít možnost vlastní odpovědi. U některých položek měli respondenti možnost uvést jednu a více odpovědí.

S ohledem na protipandemická opatření, která byla v době sběru dat zavedena ve školách v souvislosti s prevencí onemocnění COVID-19, byl sběr dat proveden online formou pomocí elektronického dotazníku.

Odpovědi jednotlivých respondentů byly pečlivě zkontrolovány a 8 dotazníků bylo vyřazeno, a to z důvodu nedodržení pokynů pro vyplňování jednotlivých položek. Správně vyplněné dotazníky byly následně rozlišeny na základě toho, jaký ročník respondenti navštěvují. Zvlášť byla vyhodnocena data získaná od žáků 6. - 7. tříd a zvlášť data získaná od žáků 8. - 9. tříd.

4.4 Soubor respondentů

Soubor respondentů pro tento výzkum je složen z žáků 6. – 9. tříd, kteří navštěvují některou ze základních škol v mikroregionu Frýdlantsko. Z hlediska terminologie podle Chrásky (2016) se jedná o záměrný výběr anketní, kdy respondenti jsou žáky vybraných základních škol. Z důvodu elektronické podoby dotazníků, které byly distribuovány prostřednictvím školní pošty, se však žáci mohli sami rozhodnout, zda se výzkumu zúčastní.

Respondenti byli před samotným vyplňováním dotazníku informováni o naprosté anonymitě a absenci položek vyžadujících uvádění jakýchkoliv osobních údajů.

K vyhodnocení dotazníkového šetření a k analýze získaných dat byly využity odpovědi 136 respondentů, kteří jsou žáky 2. stupně základních škol na Frýdlantsku.

Frýdlantsko

Na Frýdlantsku je zřizováno 16 základních škol 1. stupně, 5 základních škol 2. stupně a jedno všeobecné čtyřleté i osmileté gymnázium. Zájmové vzdělávání dětí a mládeže poskytuje například základní umělecká škola, dům dětí a mládeže nebo nízkoprahové zařízení pro děti a mládež ve Frýdlantě v Čechách. Tato zařízení pro zájmové vzdělávání se nacházejí také v Novém Městě pod Smrkem. Zájmové vzdělávání v dalších městech a obcích na Frýdlantsku obvykle zprostředkovávají organizace pro děti a mládež a dalších zájmové spolky, jako jsou např. sbory dobrovolných hasičů nebo sportovní oddíly. Některé místní školy zprostředkovávají zájmové vzdělávání dětí a mládeže samy a nabízejí svým žákům řadu zájmových kroužků.

4.5 Vyhodnocení a analýza dat

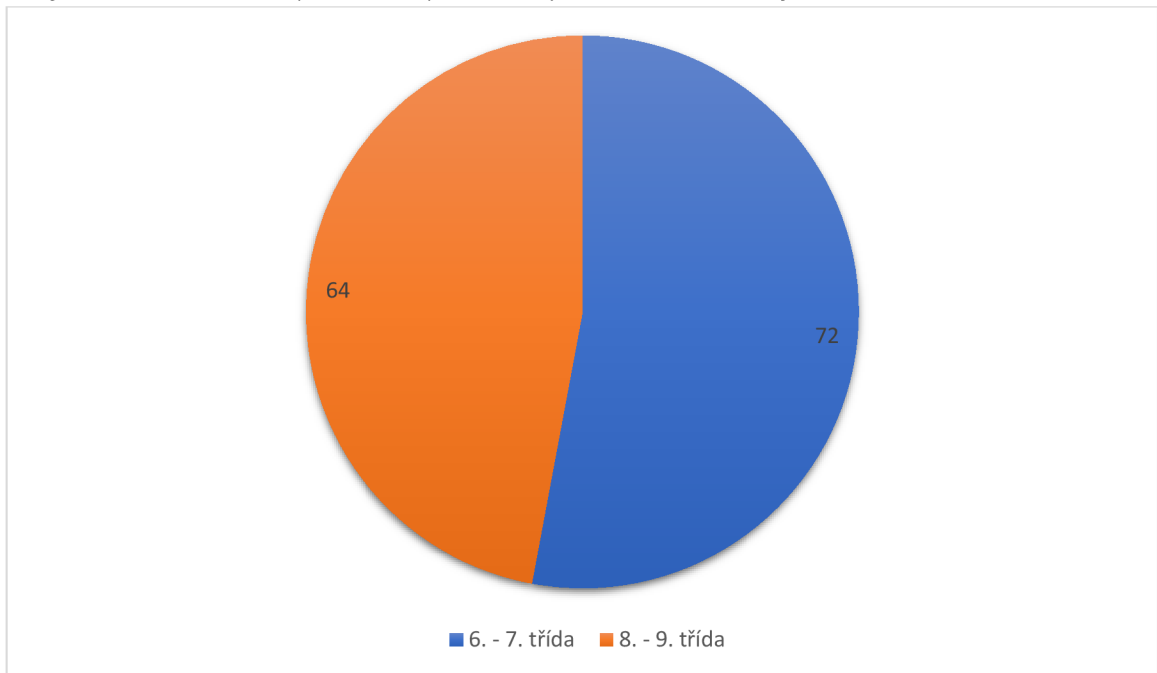
Dotazník sloužící ke sběru dat obsahoval 17 položek. První položka zjišťovala, který ročník respondent navštěvuje. Na základě tohoto údaje byly jednotlivé dotazníky rozděleny do dvou skupin (6. – 7. třída a 8. – 9. třída), jejichž data byla pro potřeby výzkumu vyhodnocena zvlášť. Dalších 16 položek je zaměřeno na získání dat potřebných ke splnění cílů a ověření hypotéz stanovených pro tento výzkum.

Následující grafy a tabulky tak znázorňují zvlášť data získaná od žáků 6. - 7. tříd a zvlášť od žáků 8. - 9. tříd vybraných základních škol na Frýdlantsku.

Položka č. 1: Do které třídy chodíš?

První otázka slouží k rozlišení dat získaných od jednotlivých respondentů na základě ročníku, který navštěvují, za účelem samostatného vyhodnocování.

Graf č. 1. Rozdělení respondentů podle třídy, kterou navštěvují

Výzkumu se zúčastnilo 136 respondentů. Z uvedeného grafu je zřejmé, že ve výsledných datech mírně převažují odpovědi žáků 6. - 7. tříd. Dotazník vyplnilo 72 respondentů z nižších ročníků 2. stupně základních škol. Současně se výzkumu zúčastnilo 64 žáků 8. - 9. tříd.

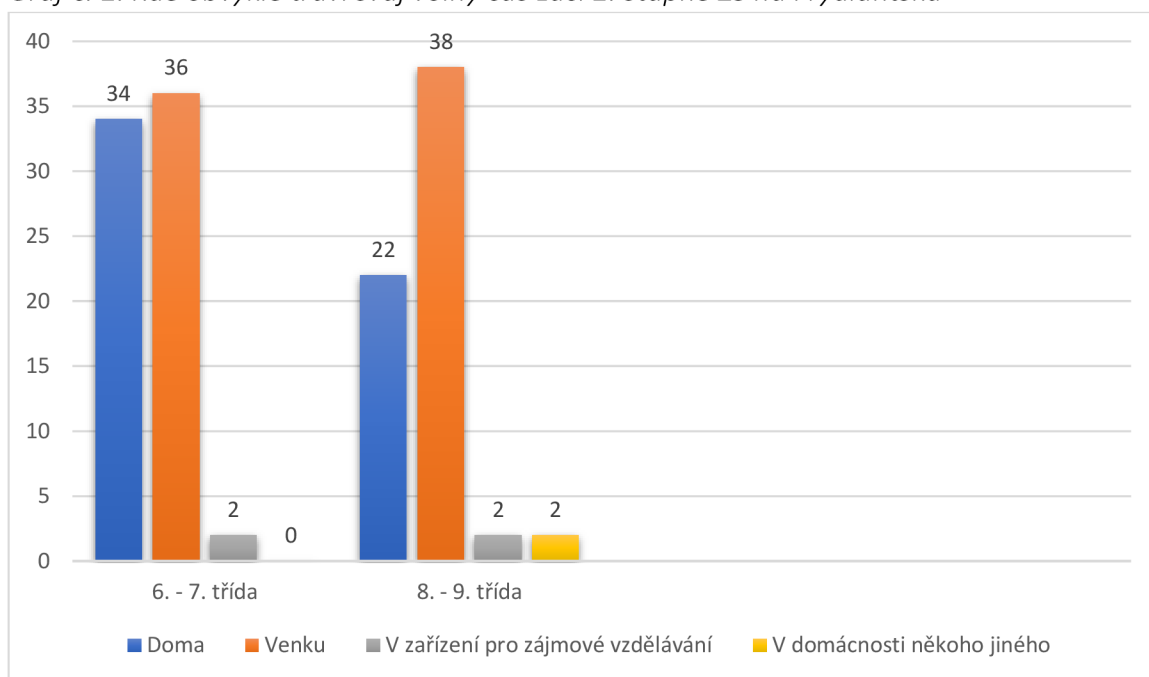
Tabulka č. 1. Rozdělení respondentů podle třídy, kterou navštěvují

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
6.-7. třída	72	53 %
8.-9. třída	64	47 %

Položka č. 2: Kde nejčastěji trávíš svůj volný čas?

Položka č. 2 získávala od respondentů informaci týkající se místa, kde obvykle tráví svůj volný čas. Na výběr měli respondenti jednu ze tří předem připravených možností odpovědí. V případě nevyhovujících variant odpovědi mohli respondenti využít čtvrtou variantu, a to okénko s možností vlastní odpovědi.

Graf č. 2. Kde obvykle tráví svůj volný čas žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

Z výsledného grafu lze vyčíst, že více jak polovina žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku tráví svůj volný čas nejčastěji ve venkovním prostředí. Trávení volného času venku preferují jak žáci 6. – 7. třídy (50 %), tak i žáci 8. – 9. třídy (59 %). Druhou nejčastější odpovědí u obou skupin je pobyt doma, který je více zastoupen u žáků nižších ročníků (47 %), zatímco u starších žáků je výsledné číslo nižší (35 %).

Zařízení pro zájmové vzdělávání, jako místo pro obvyklé trávení volného času, uvedla u obou skupin pouze 3 % žáků. Možnost vlastní odpovědi z žáků nižších ročníků nevyužil nikdo, žáci 8. – 9. tříd uvedli, že svůj volný čas obvykle tráví v domácnosti někoho jiného (3 %). Oba žáci, kteří možnost vlastní odpovědi využili, uvedli, že volný čas obvykle tráví u svých přátel.

Tabulka č. 2. Kde obvykle tráví svůj volný čas žáci 6. – 7. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Doma	34	47 %
Venku	36	50 %
V zařízení pro zájmové vzdělávání	2	3 %
Možnost vlastní odpovědi	0	0 %

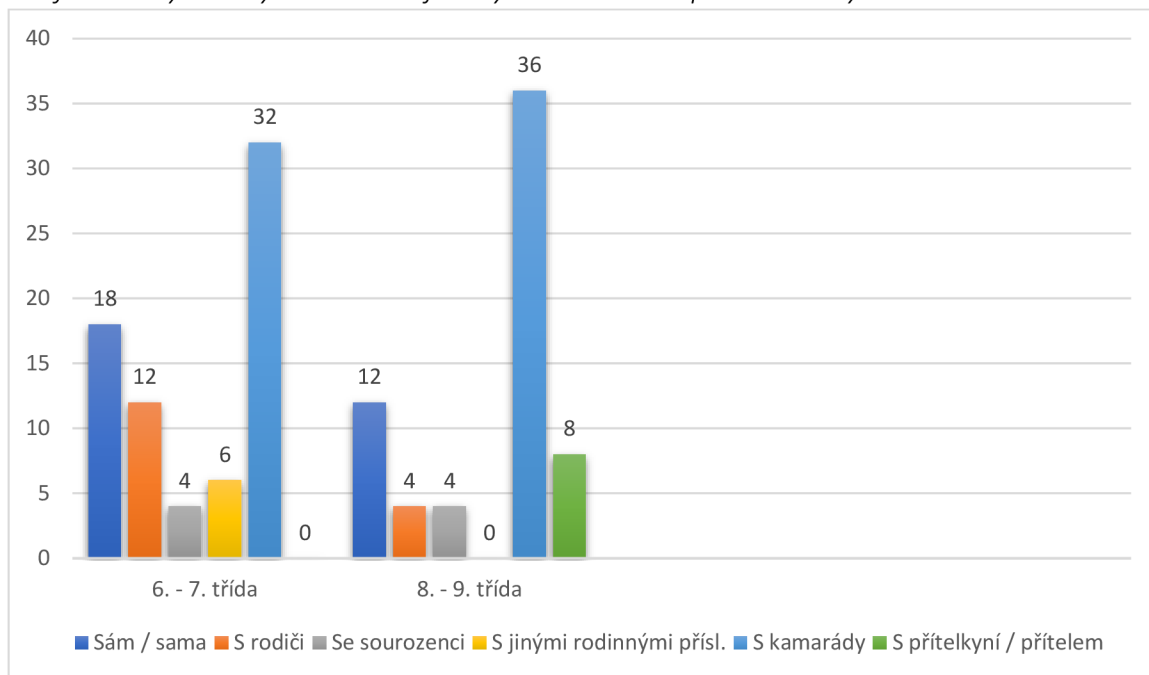
Tabulka č. 3. Kde obvykle tráví svůj volný čas žáci 8. – 9. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Doma	22	35 %
Venku	38	59 %
V zařízení pro zájmové vzdělávání	2	3 %
V domácnosti někoho jiného	2	3 %

Položka č. 3: S kým nejčastěji trávíš svůj volný čas?

Prostřednictvím položky č. 3 bylo zjišťováno, s kým respondenti svůj volný čas obvykle tráví. Na výběr měli respondenti jednu z pěti předem připravených možností odpovědí. V případě nevyhovujících variant odpovědi mohli respondenti využít šestou variantu, a to okénko s možností vlastní odpovědi.

Graf č. 3. S kým obvykle tráví svůj volný čas žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

Z grafu je zřejmé, že nejčastějšími společníky při trávení volného času jsou kamarádi, a to pro žáky 6. – 7. třídy (44 %) i pro žáky 8. – 9. třídy (56 %). Druhou nejčastější odpovědí je trávení volného času o samotě, které uvedlo více žáků nižších ročníků (25 %) než žáků vyšších ročníků (19 %). Třetí nejčastější odpovědí je u žáků 8. – 9. třídy trávení volného času s přítelem nebo přítelkyní (13 %), které žáci uváděli jako možnost vlastní odpovědi. Z žáků 6. – 7. třídy naopak možnost vlastní odpovědi nikdo nevyužil a jejich třetí nejčastější odpovědí jsou rodiče (17 %). Jejich nejméně častými odpověďmi jsou jiní rodinní příslušníci (8 %) a sourozenci (6 %). U žáků 8. – 9. patří mezi nejméně časté odpovědi rodiče (6 %), sourozenci (6 %) a jiní rodinní příslušníci, které nikdo z žáků vyšších ročníků nevedl.

Tabulka č. 4. S kým obvykle tráví svůj volný čas žáci 6. – 7. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Sám / sama	18	25 %
S rodiči	12	17 %
Se sourozenci	4	6 %
S jinými rodinnými příslušníky	6	8 %
S kamarády	32	44 %
Možnost vlastní odpovědi	0	0 %

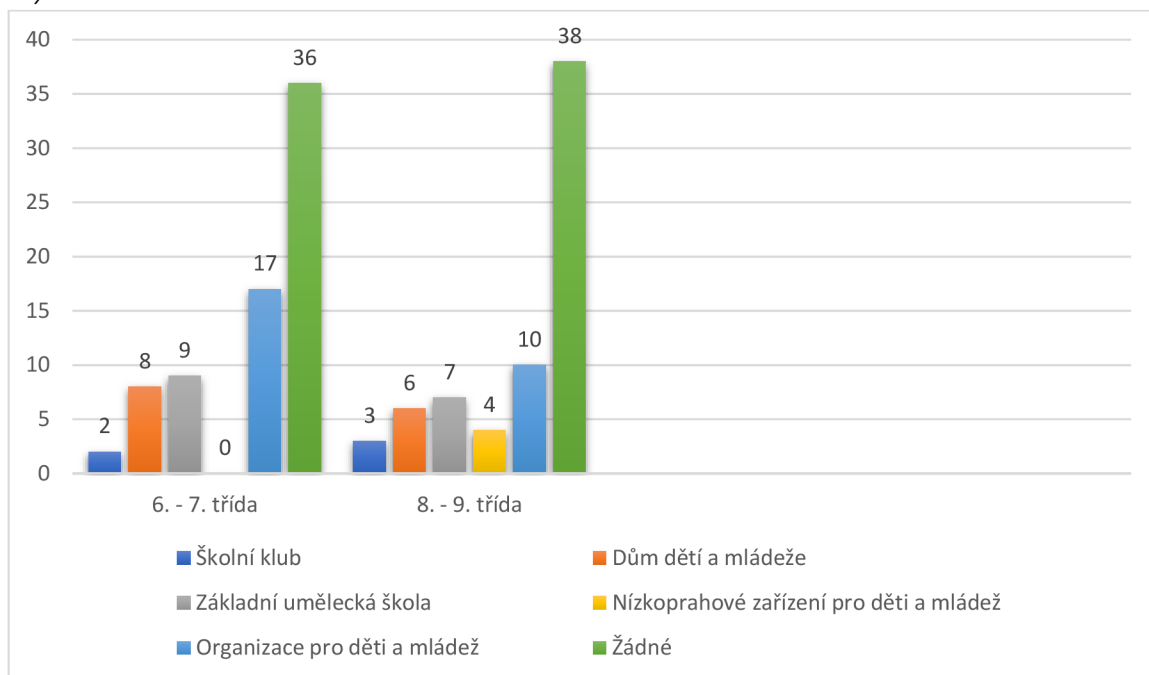
Tabulka č. 5. S kým obvykle tráví svůj volný čas žáci 8. – 9. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Sám / sama	12	19 %
S rodiči	4	6 %
Se sourozenci	4	6 %
S jinými rodinnými příslušníky	0	0 %
S kamarády	36	56 %
S přítelkyní / přítelem (vlastní odpověď)	8	13 %

Položka č. 4: Navštěvuješ ve svém volném čase některé ze zařízení pro zájmové vzdělávání?

Tato položka sloužila k získání informace, zda žáci navštěvují některá z uvedených zařízení pro zájmové vzdělávání. Respondenti vybírali z předem připravených odpovědí, kdy mohli zaškrtnout jednu a více variant odpovědi.

Graf č. 4. Jaká zařízení pro zájmové vzdělávání navštěvují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

Z grafu lze vyčíst, že více jak polovina (54 %) z dotazovaných žáků 2. stupně základních škol nenavštěvuje žádné z uvedených zařízení pro zájmové vzdělávání. Výsledná hodnota je vyšší u žáků 8. – 9. třídy (59 %) než u žáků 6. – 7. třídy (50 %).

Nejvíce navštěvovanými zařízeními jsou organizace pro děti a mládež, a to u žáků 6. – 7. třídy (24 %) i u žáků 8. – 9. třídy (16 %). Základní uměleckou školu navštěvuje 12 % žáků nižších ročníků a 11 % žáků z vyšších ročníků. Třetím nejčastěji navštěvovaným zařízením je dům dětí a mládeže. Toto zařízení navštěvuje 11 % žáků 6. – 7. třídy a 9 % žáků vyšších ročníků. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež navštěvuje 6 % žáků 8. – 9. třídy, zatímco z žáků nižších ročníků tuto odpověď nevedl nikdo. 5 % žáků 8. – 9. třídy, navštěvují také školní klub. Mezi žáky 6. – 7. třídy tuto odpověď uvedlo pouze 3 % dotazovaných.

Tabulka č. 6. Jaká zařízení navštěvují žáci 6. – 7. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Školní klub	2	3 %
Dům dětí a mládeže	8	11 %
Základní umělecká škola	9	12 %
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež	0	0 %
Organizace pro děti a mládež	17	24 %
Žádné	36	50 %

Tabulka č. 7. Jaká zařízení navštěvují žáci 8. – 9. třídy

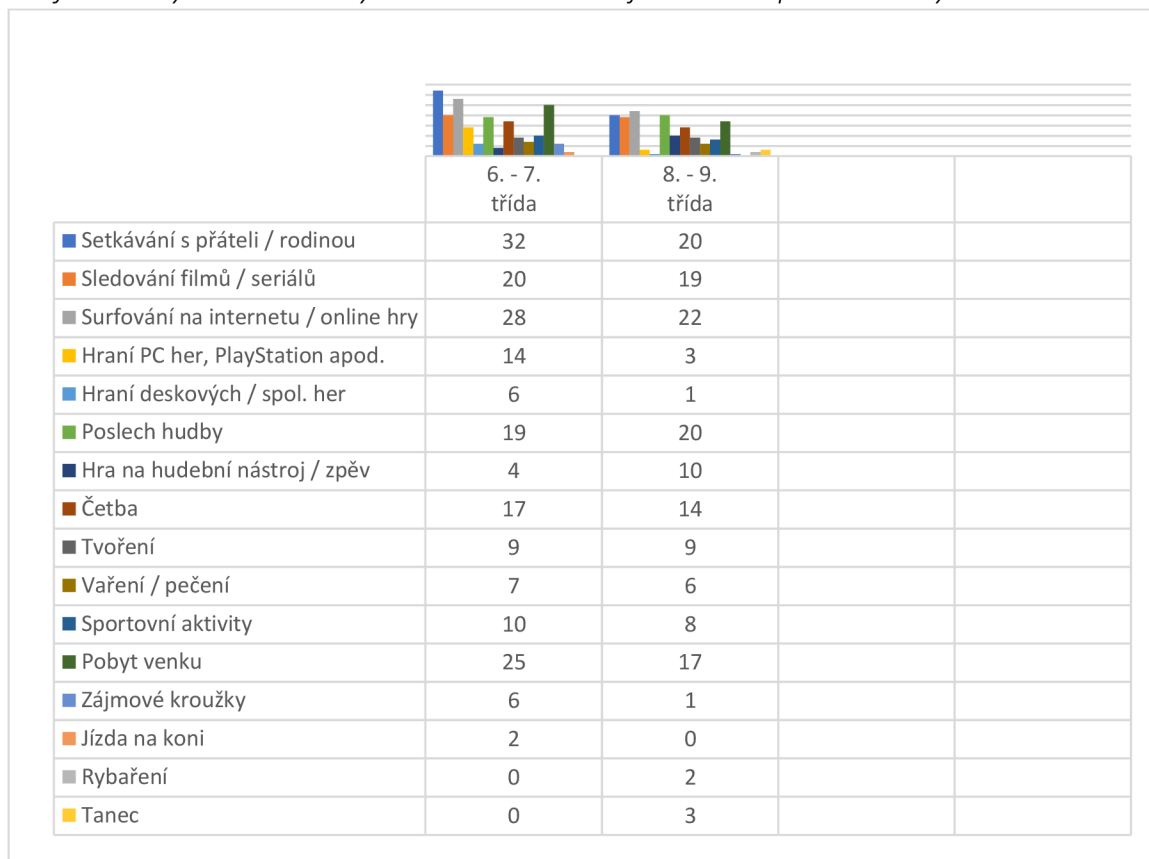
Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Školní klub	3	5 %
Dům dětí a mládeže	6	9 %
Základní umělecká škola	7	11 %
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež	4	6 %
Organizace pro děti a mládež	10	16 %
Žádné	38	59 %

Položka č. 5: Jakým aktivitám se ve volném čase nejčastěji věnuješ?

U položky č. 5, která zjišťuje jakým volnočasovým aktivitám se respondenti nejčastěji věnují, bylo předem připraveno 13 variant odpovědi. Respondenti měli možnost zaškrtnout 1 - 3 varianty, případně mezi odpovědi zahrnout také 14. variantu s možností vlastní odpovědi.

Graf č. 5. Jakým volnočasovým aktivitám se věnují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

Nejoblíbenější volnočasovou aktivitou žáků 6. – 7. třídy je setkávání se s přáteli nebo rodinou (44 %). Jejich druhou nejčastější odpovědí jsou aktivity spojené s užíváním internetu (39 %) a následně pobyť venku (35 %). Čtvrtou nejčastěji uváděnou odpovědí je poslech hudby (26 %) a pátou nejčastější aktivitou mladších žáků je četba knih, časopisů apod. (24 %).

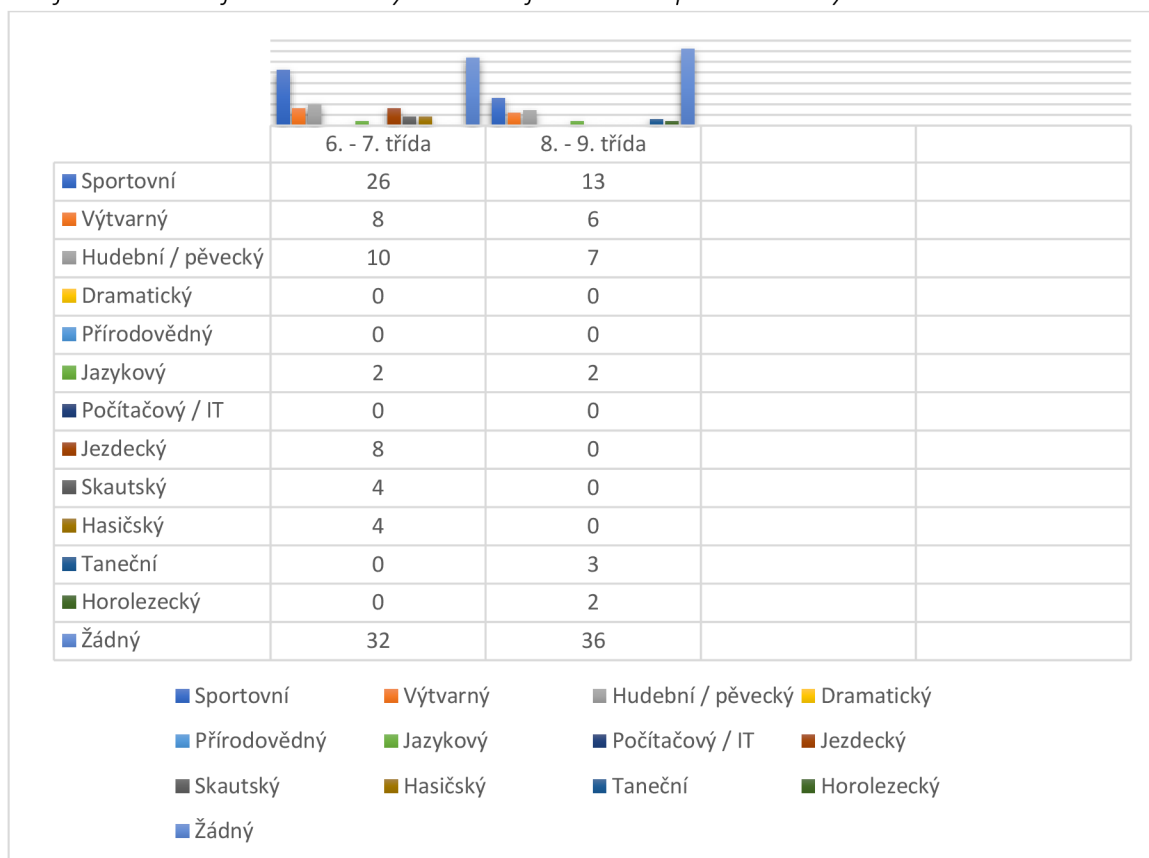
Žáci 8. – 9. třídy se ve svém volném čase věnují nejčastěji aktivitám spojeným s užíváním internetu (34 %), setkávání se s přáteli nebo rodinou (31 %) a poslechu hudby (31 %). Dalšími nejčastěji uváděnými aktivitami starších žáků je sledování filmů nebo seriálů (30 %) a pobyť venku (27 %).

Někteří žáci využili také možnost vlastní odpovědi. Žáci nižších ročníků uvedli jako svou častou aktivitu jízdu na koni (3 %) a žáci vyšších ročníků uváděli rybaření (3 %) a tanec (5 %).

Položka č. 6: Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky? Jaké?

U položky č. 6 měli respondenti možnost zvolit jednu a více odpovědí na základě toho, zda navštěvují nějaké zájmové kroužky. Respondenti měli na výběr ze sedmi předem připravených variant odpovědí (zaměření jednotlivých kroužků), případně mohli využít variantu s možností vlastní odpovědi nebo odpověď „Žádný kroužek nenavštěvuji“.

Graf č. 6. Jaké zájmové kroužky navštěvují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

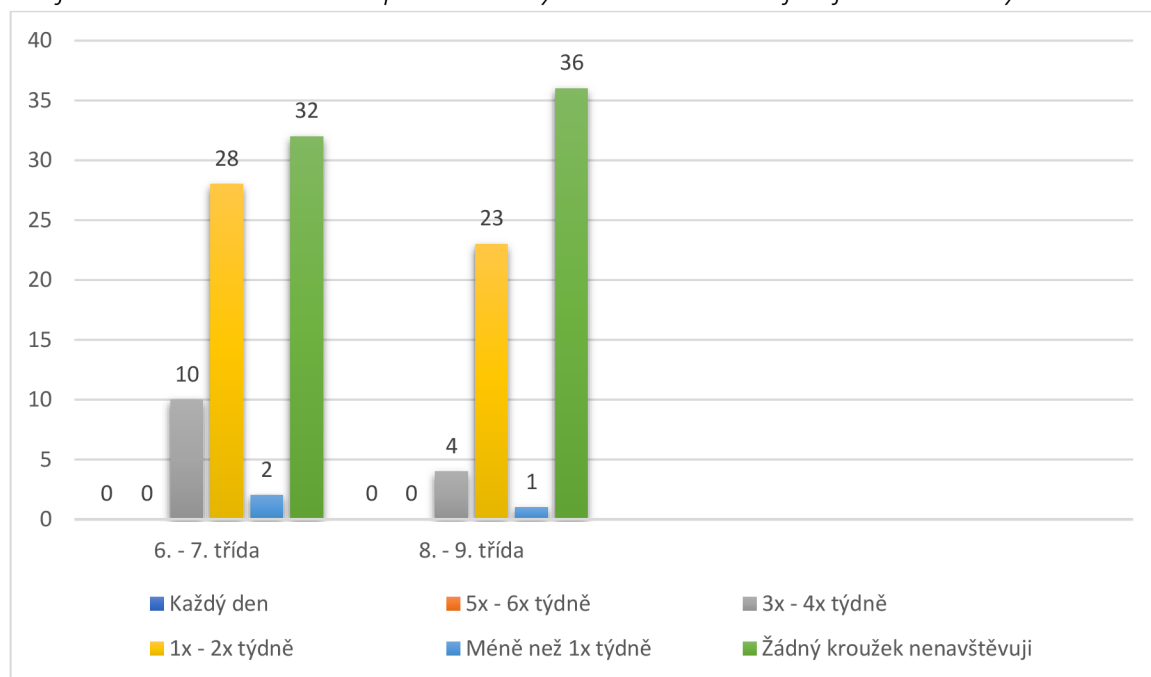
Mezi žáky 2. stupně ZŠ jsou nejnavštěvovanějšími zájmovými kroužky ty se sportovním zaměřením, a to u žáků 6. – 7. třídy (36 %) i u žáků 8. – 9. třídy (20 %). Druhým nejnavštěvovanějším typem kroužků jsou kroužky hudební a pěvecké, které uvedlo 14 % žáků 6. – 7. třídy a 11 % žáků 8. – 9. třídy. Třetí nejčtenější odpovědí je výtvarný kroužek, který navštěvuje 11 % mladších žáků. Stejný počet mladších žáků navštěvuje také

jezdecký kroužek (11 %). Mezi žáky vyšších ročníků navštěvuje výtvarný kroužek 9 % z nich. 44 % žáků 6. – 7. třídy a 56 % žáků 8. – 9. třídy nenavštěvuje žádný zájmový kroužek. Tato varianta je nejčastěji uváděnou odpovědí.

Položka č. 7: Kolikrát do týdne navštěvuješ zájmové kroužky?

Prostřednictvím položky č. 7 byla získána data ze kterých vyplývá, jak často respondenti navštěvují zájmové kroužky. Respondenti vybírali jednu z předem připravených odpovědí. Pro ty, kteří v předchozí položce uvedli, že žádné zájmové kroužky nenavštěvují, byla připravena odpovídající varianta odpovědi.

Graf č. 7. Jak často žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku navštěvují zájmové kroužky

Zájmové kroužky žáci navštěvují nejčastěji 1x – 2x týdně. Tuto odpověď uvedlo 39 % žáků 6. – 7. třídy a 36 % žáků 8. – 9. třídy. Vyšší frekvenci, tedy návštěvu kroužků 3x – 4 x týdně, uvedlo 14 % mladších žáků a pouze 6 % žáků vyšších ročníků. Naopak nikdo z respondentů nenavštěvuje zájmové kroužky 5x do týdne nebo častěji.

Polovina respondentů (50 %) žádné zájmové kroužky nenavštěvuje a tato varianta je nejčastější uváděnou odpovědí u obou skupin. Uvedlo ji 44 % žáků 6. – 7. třídy a 56 % žáků 8. – 9. třídy.

Tabulka č. 8. Jak často navštěvují zájmové kroužky žáci 6. – 7. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Každý den	0	0 %
5x – 6x týdně	0	0 %
3x – 4x týdně	10	14 %
1x – 2x týdně	28	39 %
Méně než jednou týdně	2	3 %
Žádný kroužek nenavštěvuji	32	44 %

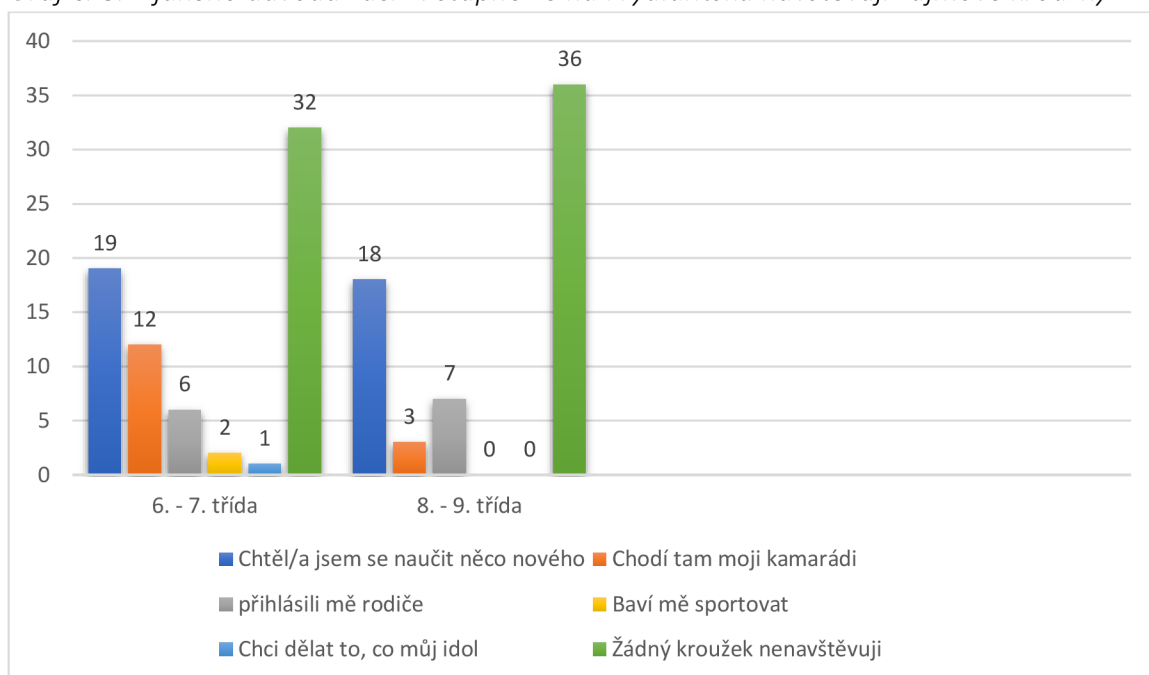
Tabulka č. 9. Jak často navštěvují zájmové kroužky žáci 8. – 9. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Každý den	0	0 %
5x – 6x týdně	0	0 %
3x – 4x týdně	4	6 %
1x – 2x týdně	23	36 %
Méně než jednou týdně	1	2 %
Žádný kroužek nenavštěvuji	36	56 %

Položka č. 8: Z jakého důvodu jsi začal/a navštěvovat zájmové kroužky?

U položky č. 8 respondenti uváděli důvod, který je vedl k účasti na zájmových kroužcích. Respondenti mohli zvolit pouze jednu odpověď, a to jednu ze čtyř připravených variant, kde jedna varianta byla určena těm, kteří žádné zájmové kroužky nenavštěvují. Pátou variantou byla možnost vlastní odpovědi, kde mohli respondenti uvést jiný vlastní důvod návštěvy zájmových kroužků.

Graf č. 8. Z jakého důvodu žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku navštěvují zájmové kroužky

Nejčastější motivací žáků 2. stupně ZŠ pro návštěvu zájmových kroužků je touha naučit se něco nového. Tuto odpověď uvedlo 27 % žáků 6. – 7. třídy a 28 % žáků 8. – 9. třídy. Druhou nejčastější motivací pro žáky nižších ročníků jsou přátelé, kteří kroužek také navštěvují (17 %), zatímco u žáků 8. – 9. třídy jsou druhým nejčastějším důvodem rodiče, kteří je na kroužek přihlásili (11 %). Tento důvod uvedlo také 8 % žáků 6. – 7. třídy. U starších žáků jsou jejich přátelé (5 %) třetím nejčastějším důvodem.

Žáci 6. – 7. třídy také využili možnost vlastní odpovědi a jako důvod pro návštěvu zájmových kroužků uváděli, že je baví sportovat (3 %) nebo chtějí dělat to samé, co dělá jejich idol (1 %).

Tabulka č. 10. Z jakého důvodu navštěvují zájmové kroužky žáci 6. – 7. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Chtěl/a jsem se naučit něco nového	19	27 %
Chodí tam moji kamarádi a chtěl/a jsem chodit s nimi	12	17 %
Přihlásili mě rodiče	6	8 %
Baví mě sportovat (vlastní odpověď)	2	3 %
Chci dělat to, co můj idol (vlastní odpověď)	1	1 %
Žádný kroužek nenavštěvuji	32	44 %

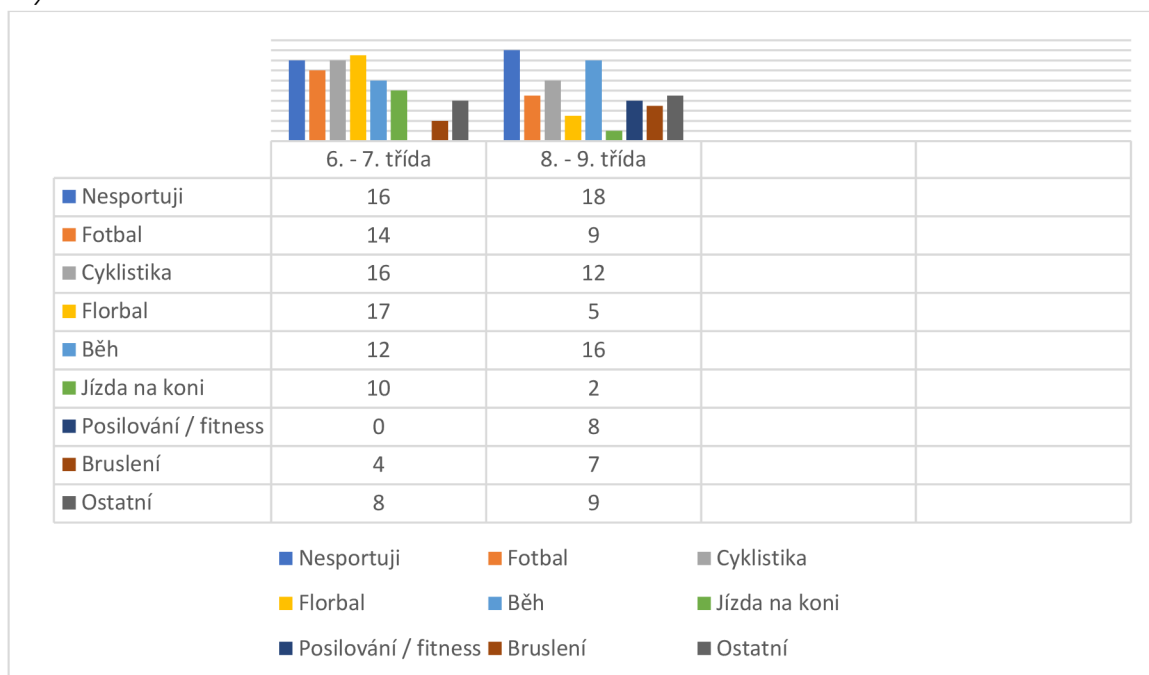
Tabulka č. 11. Z jakého důvodu navštěvují zájmové kroužky žáci 8. – 9. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Chtěl/a jsem se naučit něco nového	18	28 %
Chodí tam moji kamarádi a chtěl/a jsem chodit s nimi	3	5 %
Přihlásili mě rodiče	7	11 %
Možnost vlastní odpovědi	0	0 %
Žádný kroužek nenavštěvuji	36	56 %

Položka č. 9: Věnuješ se ve svém volném čase nějakému sportu? Jakému?

Prostřednictvím položky č. 9 bylo zjišťováno, zda se respondenti ve svém volném čase věnují sportovním aktivitám. Na výběr měli respondenti pouze ze dvou variant odpovědi. První variantou byla záporná odpověď pro ty, kteří se žádnému sportu nevěnují. Druhou variantou byla možnost vlastní odpovědi, kde respondenti mohli uvést, jakým sportovním aktivitám se ve svém volném čase věnují.

Graf č. 9. Jakým sportovním aktivitám se ve svém volném čase věnují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

Nejoblíbenějšími sportovními aktivitami, kterým se věnují žáci 6. – 7. třídy, jsou florbal (24 %), jízda na kole (22 %) a fotbal (19 %). Žáci 8. – 9. třídy uváděli nejčastěji běh (25 %), jízdu na kole (19 %) a fotbal (14 %).

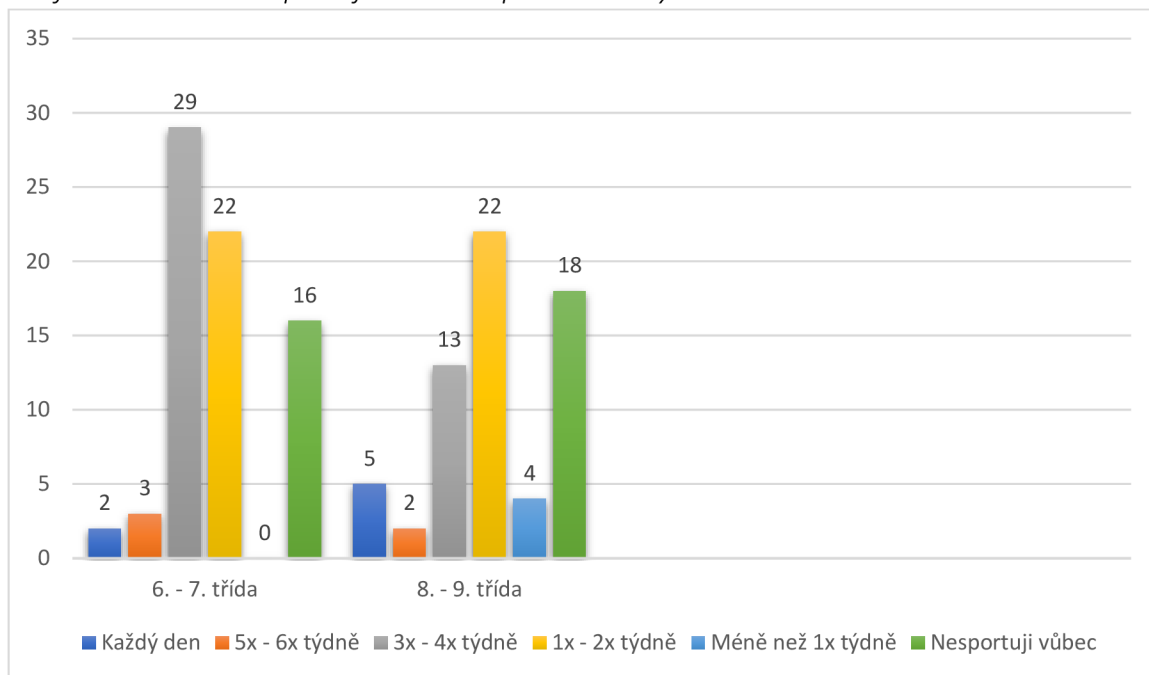
11 % žáků 6. – 7. třídy a 14 % žáků 8. – 9. třídy uvedlo také další odpovědi, které se u obou skupin objevovaly s nižší četností, než sportovní aktivity uvedené v grafu. Žáci uváděli například volejbal, basketbal, tenis, tanec, lyžování, jízdu na snowboardu, jízdu na skateboardu, jízdu na koloběžce nebo horolezectví.

Zatímco u žáků nižších ročníků byl nejčastější odpovědí florbal (24 %), žáci vyšších ročníků nejčastěji uváděli, že se žádné sportovní aktivitě nevěnují (28 %). Stejnou odpověď uvedlo také 22 % žáků 6. – 7. třídy.

Položka č. 10: Kolikrát do týdne sportuješ?

Prostřednictvím položky č. 10 byla získána data ze kterých vyplývá, jak často se respondenti věnují sportovním aktivitám. Respondenti vybírali jednu z předem připravených odpovědí. Pro ty, kteří v předchozí položce uvedli, že se žádnému sportu nevěnují, byla připravena odpovídající varianta odpovědi.

Graf č. 10. Jak často sportují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

Z grafu lze vyčíst, že největší počet žáků 6. – 7. třídy se sportovním aktivitám věnuje 3x – 4x týdně (40 %). 31 % mladších žáků sportuje 1x – 2x týdně, zatímco u žáků 8. – 9. třídy tuto frekvenci uvedlo nejvíce dotázaných (35 %). Počet žáků vyšších ročníků, kteří sportují 3x – 4x týdně je naopak nižší (20 %).

Na základě výsledného grafu lze říci, že žáci 6. – 7. třídy se sportovním aktivitám věnují častěji, než žáci 8. – 9. třídy. Zatímco žáci nižších ročníků, kteří se sportu věnují, sportují minimálně jednou týdně, 6 % žáků 8. – 9. třídy uvedlo variantu „Méně než 1x týdně“. Minimálně jednou týdně se tak sportovním aktivitám věnuje 78 % žáků 6. – 7. třídy a 66 % žáků 8. – 9. třídy.

Tabulka č. 12. Jak často sportují žáci 6. – 7. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Každý den	2	3 %
5x – 6x týdně	3	4 %
3x – 4x týdně	29	40 %
1x – 2x týdně	22	31 %
Méně než jednou týdně	0	0 %
Nesportuji vůbec	16	22 %

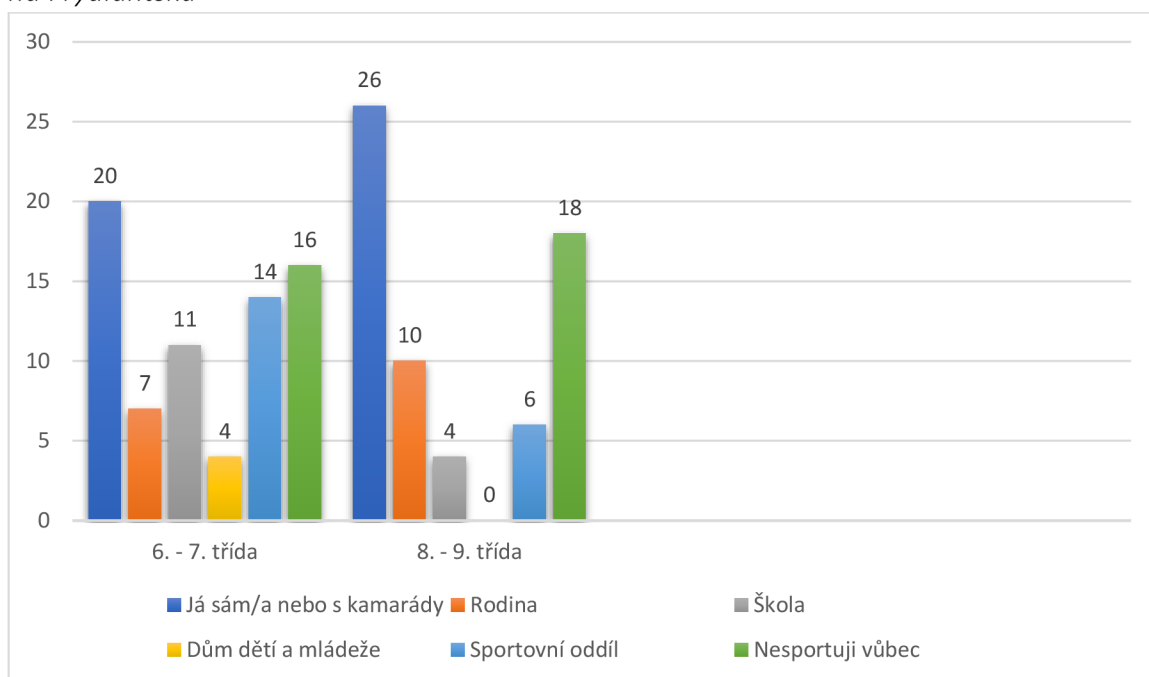
Tabulka č. 13. Jak často sportují žáci 8. – 9. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Každý den	5	8 %
5x – 6x týdně	2	3 %
3x – 4x týdně	13	20 %
1x – 2x týdně	22	35 %
Méně než jednou týdně	4	6 %
Nesportuji vůbec	18	28 %

Položka č. 11: Kdo nejčastěji organizuje sportovní aktivity, kterým se věnuješ?

Položka č. 11 zjišťovala, kdo obvykle organizuje sportovní aktivity, kterým se respondenti ve svém volném čase věnují, případně s kým se těmito aktivitám věnují. Na výběr měli respondenti jednu z šesti předem připravených variant odpovědí, včetně záporné odpovědi pro ty, kteří nesportují vůbec. Krom těchto variant mohli respondenti využít také variantu s možností vlastní odpovědi.

Graf č. 11. Kdo nejčastěji organizuje sportovní aktivity, kterým se věnují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

Sportovní aktivity, kterým se žáci 2. stupně ZŠ ve svém volném věnují, si žáci nejčastěji organizují sami nebo společně se svými kamarády. Tuto odpověď uvedlo 28 % žáků 6. – 7. třídy a 41 % žáků 8. – 9. třídy. Dalšími nejčastěji uváděnými organizátory sportovních aktivit u žáků nižších ročníků jsou sportovní oddíl (19 %) a škola (15 %). Žáci vyšších ročníků dále uváděli rodinu (16 %) a sportovní oddíl (9 %).

Žáci 6. – 7. třídy se nejméně věnují sportovním aktivitám, které pořádá rodina (10 %) a dům dětí a mládeže (6 %). U žáků vyšších ročníků byla nejméně četnou odpovědí škola (6 %). Variantu „dům dětí a mládeže“ ne zvolil nikdo z žáků 8. – 9. třídy. Zároveň nikdo z celkového počtu respondentů nevyužil možnost vlastní odpovědi.

Tabulka č. 14. Kdo nejčastěji organizuje sportovní aktivity, kterým se věnují žáci 6. – 7. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Já sám/ sama nebo s kamarády	20	28 %
Rodina	7	10 %
Škola	11	15 %
Dům dětí a mládeže	4	6 %
Sportovní oddíl	14	19 %
Možnost vlastní odpovědi	0	0 %
Nesportuji vůbec	16	22 %

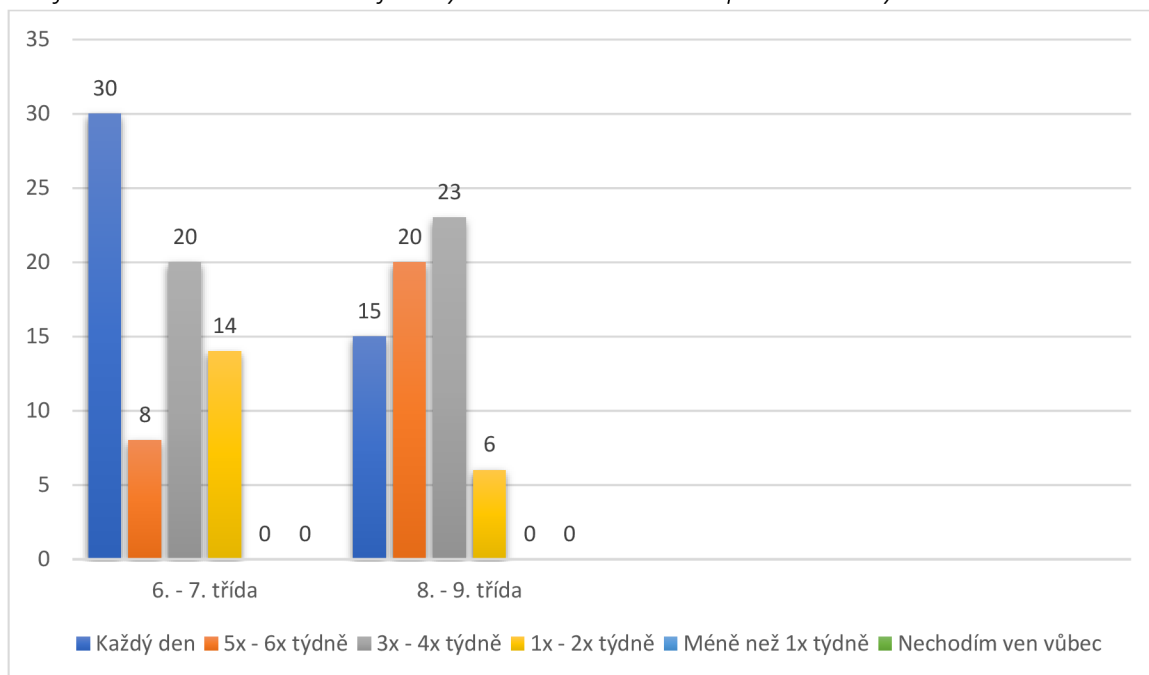
Tabulka č. 15. Kdo nejčastěji organizuje sportovní aktivity, kterým se věnují žáci 8. – 9. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Já sám/ sama nebo s kamarády	26	41 %
Rodina	10	16 %
Škola	4	6 %
Dům dětí a mládeže	0	0 %
Sportovní oddíl	6	9 %
Možnost vlastní odpovědi	0	0 %
Nesportuji vůbec	18	28 %

Položka č. 12: Kolikrát do týdne trávíš svůj volný čas venku?

Prostřednictvím položky č. 12 bylo zjišťováno, jak často tráví respondenti svůj volný čas venku. Respondenti vybírali jednu z předem připravených odpovědí. Pro ty, kteří ve svém volném čase ven nechodí, byla připravena odpovídající varianta odpovědi.

Graf č. 12. Jak často tráví svůj volný čas venku žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

Z grafu lze vyčíst, že nejvyšší počet žáků 6. – 7. třídy tráví volný čas venku každý den (42 %). Druhou nejčastěji uváděnou odpovědí je pobyt venku 3x – 4x týdně (28 %) a následně 1x – 2x týdně (19 %). Variantu odpovědi 5x – 6x týdně zvolilo 11 % žáků nižších ročníků.

Žáci 8. – 9. třídy tráví svůj volný čas venku nejčastěji 3x – 4x týdně (36 %) a následně 5x – 6x týdně (31 %). Třetí nejčastěji uváděnou odpovědí je pobyt venku každý den (24 %). Pouze 9 % žáků vyšších ročníků tráví čas venku 1x – 2x týdně.

Varianty odpovědí „méně než 1x týdně“ a „nechodím ven vůbec“ neuvedl nikdo z žáků.

Tabulka č. 16. Jak často tráví svůj volný čas venku žáci 6. – 7. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Každý den	30	42 %
5x – 6x týdně	8	11 %
3x – 4x týdně	20	28 %
1x – 2x týdně	14	19 %
Méně než jednou týdně	0	0 %
Nechodím ven vůbec	0	0 %

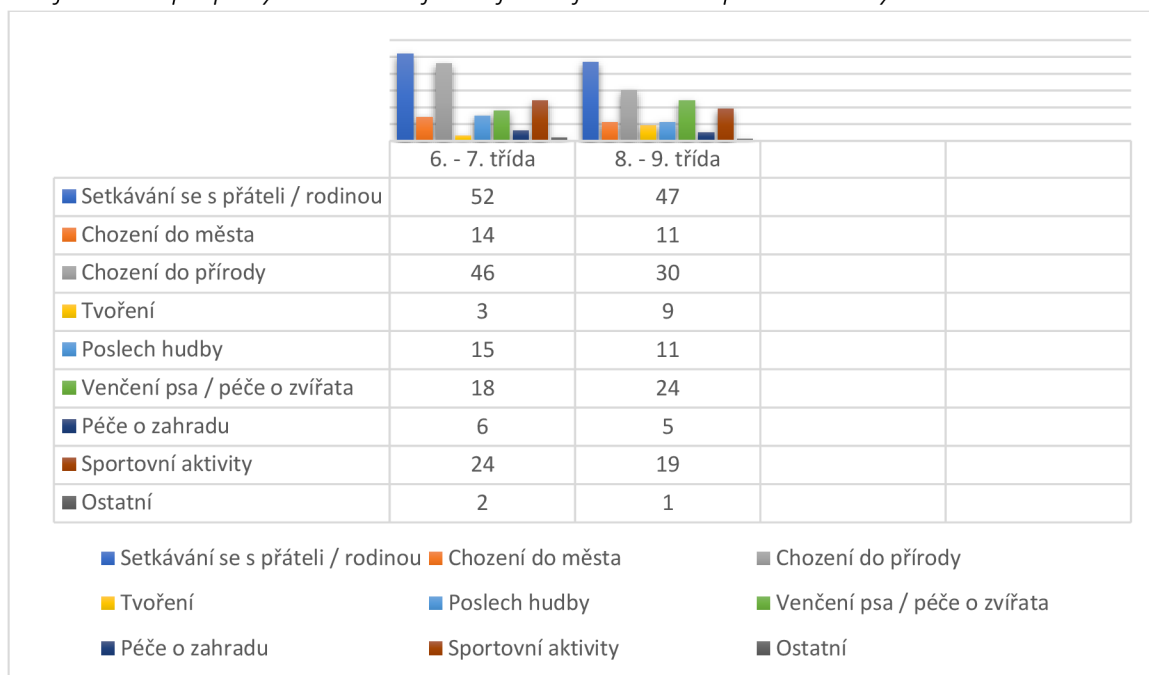
Tabulka č. 17. Jak často tráví svůj volný čas venku žáci 8. – 9. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Každý den	15	24 %
5x – 6x týdně	20	31 %
3x – 4x týdně	23	36 %
1x – 2x týdně	6	9 %
Méně než jednou týdně	0	0 %
Nechodím ven vůbec	0	0 %

Položka č. 13: Co při pobytu venku nejčastěji děláš?

Prostřednictvím položky č. 13 bylo zjišťováno, jakým aktivitám se respondenti věnují při pobytu venku. Respondenti mohli zvolit 1 - 3 aktivity z osmi předem připravených variant odpovědí. Na výběr měli také devátou variantu, a to variantu s možností vlastní odpovědi.

Graf č. 13. C při pobytu venku nejčastěji dělají žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

Nejoblíbenější aktivitou žáků 2. stupně ZŠ při pobytu venku je setkávání se s přáteli nebo rodinou. Tuto odpověď uvedlo 72 % žáků 6. – 7. třídy a 74 % žáků 8. – 9. třídy. Druhou nejčastější odpovědí u obou skupin je chození do přírody. Této aktivitě se ve volném čase věnuje 64 % žáků nižších ročníků a 47 % žáků vyšších ročníků.

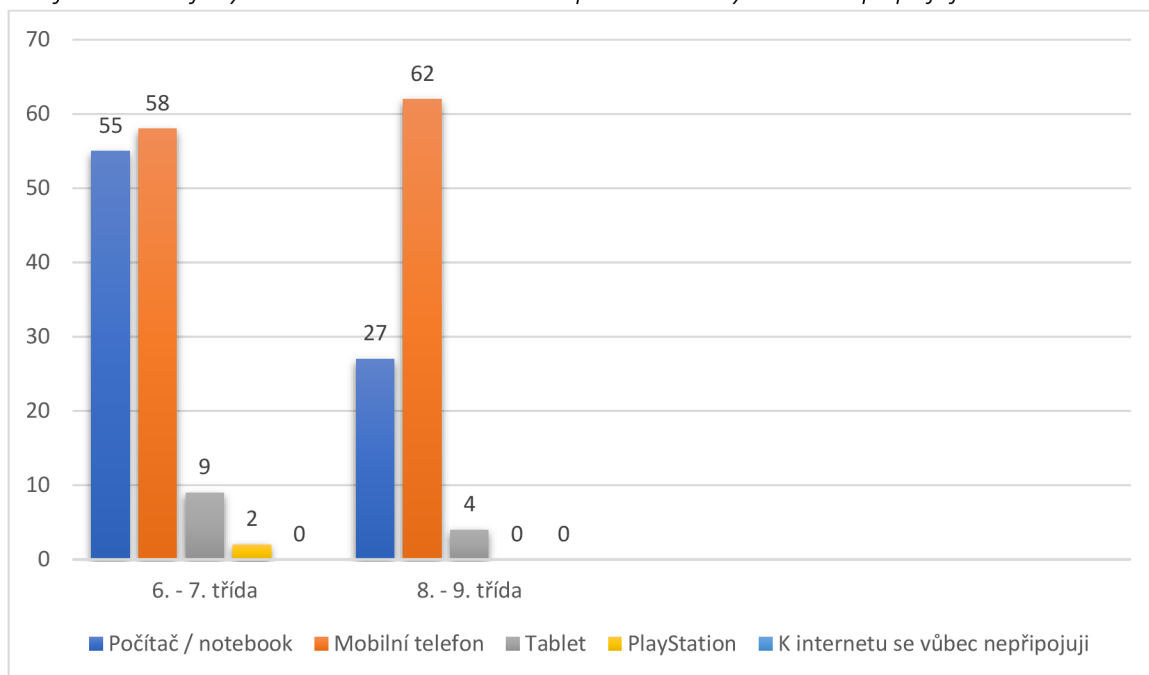
Dalšími oblíbenými aktivitami žáků 6. – 7. třídy jsou sportovní aktivity (33 %) a venčení psa nebo péče o zvířata (25 %). Tyto dvě aktivity často uváděli také žáci 8. – 9. třídy. Jejich třetí nejčastěji uváděnou odpovědí je tak venčení psa nebo péče o zvířata (38 %) a následně sportovní aktivity (30 %).

Dva žáci 6. – 7. třídy také využili možnost vlastní odpovědi a jako aktivity, kterým se při pobytu venku věnují, uvedli rybaření a hledání barevných kamínků. Jeden z žáků 8. – 9. třídy, který využil možnost vlastní odpovědi, uvedl geocaching.

Položka č. 14: Připojuješ se ve svém volném čase k internetu? Na jakém zařízení?

Prostřednictvím položky č. 14 byly získány informace týkající užívání elektronických zařízení s možností připojení k internetu. Respondenti měli neomezený počet odpovědí, kdy vybírali ze čtyř předem připravených variant odpovědi, případně mohli využít variantu s možností vlastní odpovědi. Pro ty respondenty, kteří se ve svém volném čase k internetu nepřipojují, byla připravena odpovídající varianta odpovědi.

Graf č. 14. Na jakých zařízeních se žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku připojují k internetu

Z grafu lze vyčíst, že všichni ze 136 respondentů se ve svém volném čase připojují k internetu. Největší počet žáků se k internetu připojuje pomocí mobilního telefonu. Tuto odpověď uvedlo 80 % žáků 6. – 7. třídy a 99 % žáků 8. – 9. třídy.

76 % žáků nižších ročníků se připojuje pomocí počítače nebo notebooku, zatímco množství žáků vyšších ročníků, kteří tato zařízení používají, je výrazně nižší (42 %). Tablet používá pouze 13 % žáků 6. – 7. třídy a 3 % žáků 8. – 9. třídy. Dva žáci 6. – 7. třídy také využili možnost vlastní odpovědi a uvedli, že se k internetu připojují prostřednictvím PlayStationu.

Tabulka č. 18. Na jakých zařízeních se připojují k internetu žáci 6. – 7. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Počítač / notebook	55	76 %
Mobilní telefon	58	80 %
Tablet	9	13 %
PlayStation (vlastní odpověď)	2	3 %
K internetu se vůbec nepřipojují	0	0 %

Tabulka č. 19. Na jakých zařízeních se připojují k internetu žáci 8. – 9. třídy

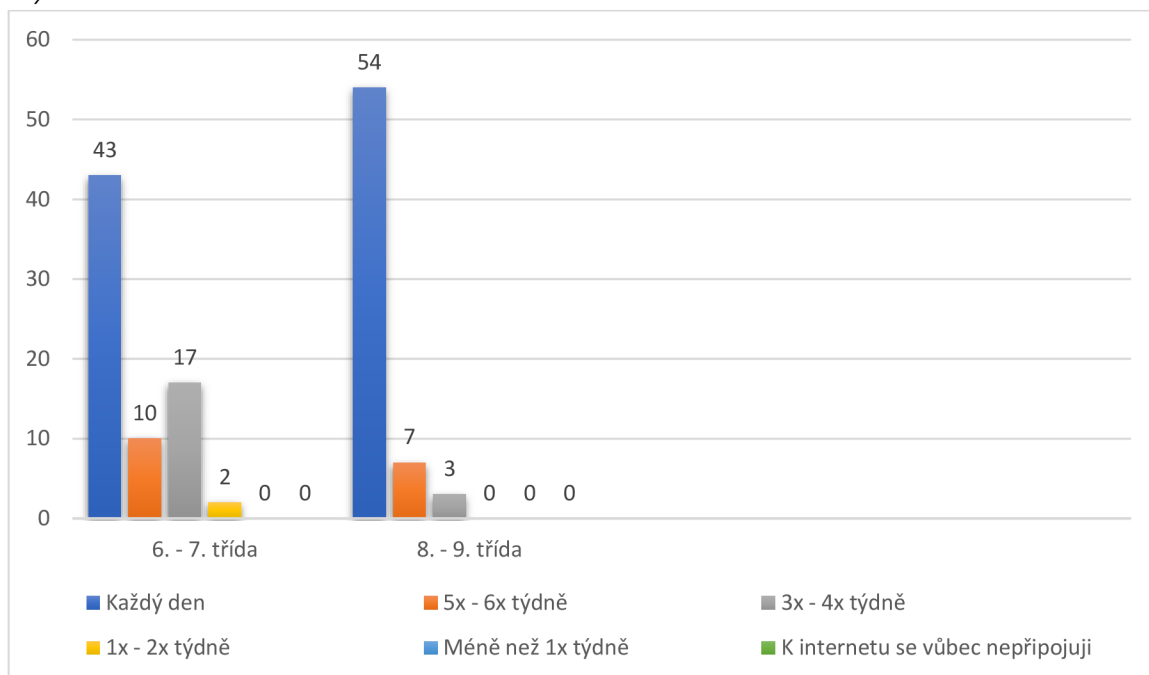
Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Počítač / notebook	27	42 %
Mobilní telefon	62	99 %
Tablet	4	6 %
Možnost vlastní odpovědi	0	0 %
K internetu se vůbec nepřipojují	0	0 %

Položka č. 15: Kolikrát do týdne se ve svém volném čase připojuješ k internetu?

Prostřednictvím položky č. 15 bylo zjišťováno, jak často tráví respondenti svůj volný čas aktivitami spojenými s užíváním internetu. Respondenti vybírali jednu z předem připravených odpovědí. Pro ty, kteří se ve svém volném čase k internetu nepřipojují vůbec, byla připravena odpovídající varianta odpovědi.

Graf č. 15. Jak často se ve svém volném čase připojují k internetu žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku

Z grafu lze vyčíst, že největší počet žáků 6. – 7. třídy (60 %) i žáků 8. – 9. třídy (84 %) se ve svém volném čase připojuje k internetu každý den. 23 % žáků nižších ročníků se k internetu připojuje 3x – 4x týdně a 14 % se k internetu připojuje 5x – 6x týdně. 11 % žáků vyšších ročníků se k internetu připojuje 5x – 6x týdně a pouze 5 % žáků jej využívá 3x – 4x do týdne.

1x – 2x týdně se k internetu připojují pouze 2 žáci 6. – 7. třídy a variantu „méně než 1x týdně“ nevedl nikdo z respondentů.

Tabulka č. 20. Jak často se ve svém volném čase připojují k internetu žáci 6. – 7. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Každý den	43	60 %
5x – 6x týdně	10	14 %
3x – 4x týdně	17	23 %
1x – 2x týdně	2	3 %
Méně než jednou týdně	0	0 %
K internetu se vůbec nepřipojují	0	0 %

Tabulka č. 21. Jak často se ve svém volném čase připojují k internetu žáci 8. – 9. třídy

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Každý den	54	84 %
5x – 6x týdně	7	11 %
3x – 4x týdně	3	5 %
1x – 2x týdně	0	0 %
Méně než jednou týdně	0	0 %
K internetu se vůbec nepřipojují	0	0 %

Položka č. 16: Jaké webové stránky nebo aplikace nejčastěji navštěvuješ?

Tato položka byla otevřená, a tak respondenti odpovídali na uvedenou otázku pouze vlastními slovy. Počet jejich odpovědí nebyl nijak omezen, a tak mohli uvést libovolný počet webových stránek nebo aplikací, které v rámci svého volného času nejčastěji navštěvují a užívají. Někteří respondenti uvedli pouze jednu webovou stránku nebo aplikaci a někteří jich ve své odpovědi uvedli více.

Mezi žáky 6. – 7. třídy je nejnavštěvovanější webovou stránkou YouTube, kterou do své odpovědi zahrnuje 37 (51 %) žáků. Druhou nejčastěji uváděnou odpovědí je mobilní aplikace Instagram, kterou uvedlo 26 (36 %) žáků. Třetí nejčastěji navštěvovanou stránkou žáků nižších ročníků je Facebook, který uvedlo 21 (29 %) z nich. Čtvrtou nejčastější odpovědí je TikTok, který uvedlo 12 (17 %) žáků. Mezi často navštěvované patří také aplikace Snapchat, kterou uvedlo 10 (14 %) žáků. 8 (11 %) žáků také uvedlo školní informační systém Edookit. V jednotlivých dotaznících se objevovaly také méně četné odpovědi jako například online hry, online seriály, eshopy, internetové zpravodajství, Messenger, Wikipedie, Wattpad nebo Netflix.

Nejčastější odpovědí žáků 8. – 9. třídy je mobilní aplikace Instagram, kterou uvedlo 29 (45 %) žáků. Druhou nejčastěji uváděnou odpovědí je YouTube, který ve volném čase navštěvuje 21 (33 %) žáků. 20 (31 %) žáků často navštěvuje také sociální síť Facebook. Čtvrtou nejčastější odpovědí je aplikace Snapchat, kterou používá 16 (25 %) žáků. Dále 11 (17 %) žáků ve své odpovědi uvedlo Messenger a 6 (9 %) žáků uvedlo Netflix. V jednotlivých dotaznících se objevovaly také méně četné odpovědi jako například online hry, internetové zpravodajství, TikTok, Twitter, Spotify, Wikipedie nebo Vinted.

Položka č. 17: Pokud by sis mohl/a vybrat jakoukoliv aktivitu nebo zájmový kroužek, čemu by ses ve svém volném čase chtěl/a věnovat?

Tato položka byla otevřená, a tak respondenti odpovídali na uvedenou otázku pouze vlastními slovy. Počet jejich odpovědí nebyl nijak omezen, a tak mohli uvést libovolný počet volnočasových aktivit. Někteří respondenti uvedli pouze jednu aktivitu a někteří jich ve své odpovědi uvedli více.

Nejčastější odpovědi žáků 6. – 7. třídy jsou sportovní aktivity, které uvedlo 36 (50 %) z nich. Někteří žáci uvedli, že by se chtěli věnovat sportu obecně a část z nich uvedla tyto konkrétní sporty – volejbal, basketbal, florbal, cyklistika, snowboarding, hokej, krasobruslení a jezdeckví. Jízda na koni je mezi sportovními aktivitami nejčtenější odpovědí, uvedlo ji celkem 11 (15 %) žáků. Trávit více volného času venku by si přálo 8 (11 %) žáků a 6 (8 %) žáků by si přálo věnovat se horolezectví. Stejný počet žáků (8 %) také uvedl, že by se rádi věnovali tanci. V jednotlivých dotaznících se objevovaly také méně četné odpovědi, jako například matematický kroužek, IT kroužek, práce se dřevem, péče o zvířata na farmě, airsoft, potápění, hra na hudební nástroje, zpěv, hraní v divadle nebo navrhování a šití vlastního oblečení.

Také u žáků 8. – 9. třídy je nejčtenější odpovědí sport, který uvedlo 21 (33 %) z nich. Někteří žáci uvedli, že by se chtěli věnovat sportu obecně a část z nich uvedla tyto konkrétní sporty – atletika, vybíjená, volejbal, basketbal, tenis, bojová umění, hokej, snowboarding, skateboarding, jezdeckví, vzpírání a adrenalinové sporty. Druhou nejčtenější odpovědí je hudební tvorba, kterou uvedlo 10 (16 %) žáků. Ti uváděli konkrétně zpěv, psaní hudebních textů, hru na kytaru, hru na bicí nebo účinkování v kapele. Stejný počet žáků (16 %) by si přál trávit více volného času venku. 8 (13 %) žáků uvedlo, že už ve svém volném čase dělají vše, co si přejí dělat, a tak žádnou vysněnou aktivitu nemají. V jednotlivých dotaznících se objevovaly také méně četné odpovědi, jako například kreslení, výtvarný kroužek, fotografování, natáčení videí na YouTube, cestování, návštěva divadla, tanec, výpomoc v psím útulku, navrhování a šití vlastního oblečení, horolezectví nebo airsoft.

4.6 Shrnutí výzkumu a zhodnocení hypotéz

Hlavním cílem tohoto výzkumu byla analýza volného času žáků 2. stupně základních škol ve zvoleném mikroregionu Frýdlantsko. Prostřednictvím dotazníku obsahujícího 17 položek bylo zjišťováno, jakým aktivitám se žáci ve svém volném čase nejvíce věnují.

Výzkum dále zjišťoval, zda žáci preferují neorganizovaný způsob trávení volného času nebo trávení volného času v zařízeních pro zájmové vzdělávání. Současně byly předmětem výzkumu také některé vybrané činnosti, a to pobyt venku, sportovní aktivity a aktivity spojené s užíváním internetu. Pomocí dotazníku bylo zjišťováno, zda a jak často se žáci těmito aktivitám ve svém volném čase věnují.

Ze získaných dat je zřejmé, že žáci 2. stupně základních škol na Frýdlantsku nejraději tráví svůj volný čas ve společnosti druhých. Přesně 50 % žáků u položky č. 3 uvedlo, že nejčastěji tráví volný čas se svými přáteli. Také u položky č. 5 je nejčastěji uváděnou volnočasovou aktivitou setkávání se s přáteli nebo rodinou. Tuto aktivitu zahrnuje 38 % respondentů mezi 3 nejčastěji vykonávané činnosti ve svém volném čase. Setkávání se s přáteli nebo rodinou je také nejčastější odpovědí u položky č. 13, kde žáci uváděli 3 činnosti, které jsou obvykle náplní jejich pobytu venku. Venku se s přáteli nebo rodinou setkává 73 % respondentů. Tuto skutečnost lze potvrdit také daty získanými u položky č. 3, kde 50 % žáků uvedlo, že svůj volný čas tráví nejčastěji ve společnosti svých přátel.

Další oblíbenou činností ve volném čase jsou aktivity spojené s užíváním internetu. Těm se minimálně jednou do týdne, jak vyplývá z položky č. 15, věnují všichni z vybraného vzorku respondentů. U položky č. 5 uvedlo surfování na internetu a hraní online her, jako jednu ze tří nejčastěji vykonávaných volnočasových aktivit, 37 % žáků.

Všichni žáci, kteří se dotazníkového šetření účastnili, také tráví minimálně jednou týdně svůj volný čas venku, což vyplývá z položky č. 12. Pobyt venku u položky č. 5 uvedlo 31 % žáků, a tak je tato aktivita třetí nejčastěji uváděnou odpovědí. S pobytem venku se pojí také další volnočasové aktivity, jež jsou blíže zkoumány v položce č. 13. Mimo již zmíněné setkávání se s blízkými žáci nejraději chodí na procházky a výlety do přírody (56 %) nebo se věnují sportovním aktivitám (32 %). Při pobytu venku žáci také často venčí psa nebo jiným způsobem pečují o zvířata (31 %). Dalšími oblíbenými aktivitami, které žáci 2. stupně základních škol uváděli u položky č. 5, jsou poslech hudby (29 %) a sledování

filmů nebo seriálů (29 %). 23 % respondentů se ve svém volném čase také věnuje četbě knih, časopisů nebo komiksů.

Naopak návštěvu zájmových kroužků zahrnulo mezi své 3 obvyklé volnočasové aktivity pouze 5 % žáků. Z vybraného vzorku respondentů však zájmové kroužky navštěvuje celkem 50 % žáků, což vyplývá z dat získaných u položek č. 6, 7 a 8. Jelikož z celkového počtu pouze 46 % žáků uvedlo, že navštěvují některé ze zařízení pro zájmové vzdělávání, která jsou uvedena v položce č. 4, lze se domnívat, že zbývajících 4 % žáků navštěvují zájmové kroužky organizované mimo tato zařízení, a to např. základní školou. Kroužky žáci navštěvují nejčastěji 1x – 2x týdně. Tuto frekvenci u položky č. 7 uvedlo 38 % z celkového počtu žáků.

U položky č. 2 pouze 3 % žáků uvedla zařízení pro zájmové vzdělávání jako místo, kde obvykle tráví svůj volný čas. Také sportu se žáci obvykle věnují mimo tato zařízení a sportovní aktivity si nejčastěji organizují sami nebo s přáteli (38 %). Jak vyplývá z dat získaných u položky č. 11, pouze 18 % žáků se sportu nejčastěji věnuje pod vedením domu dětí a mládeže nebo sportovních oddílů.

Na základě získaných dat lze potvrdit hlavní hypotézu, která byla pro tento výzkum stanovena: *Žáci 2. stupně základních škol na Frýdlantsku preferují neorganizované trávení volného času před návštěvou zařízení pro zájmové vzdělávání.*

Během vyhodnocování dat byly odpovědi jednotlivých respondentů rozděleny na základě toho, jaký ročník základní školy žáci navštěvují. Zvlášť byla vyhodnocovány odpovědi žáků navštěvujících 6. – 7. třídu a zvlášť odpovědi žáků navštěvujících 8. – 9. třídu.

Z dat získaných u položky č. 4 vyplývá, že zařízení pro zájmové vzdělávání navštěvuje 50 % žáků 6. – 7. třídy. Mezi žáky 8. – 9. třídy tato zařízení navštěvuje 47 % z nich. Návštěvu zájmových kroužků, jako jednu ze 3 nejčastější vykonávaných volnočasových aktivit, uvedlo 8 % žáků 6. – 7. třídy a pouze 1 žák navštěvující 8. – 9. třídu. Zájmové kroužky navštěvuje 3x – 4x týdně 14 % žáků nižších ročníků a pouze 6 % žáků vyšších ročníků. Na základě porovnání těchto dat lze potvrdit dílčí hypotézu č. 1: *Žáci 6. a 7. třídy navštěvují zařízení pro zájmové vzdělávání ve větší míře než žáci 8. a 9. třídy.*

Předmětem výzkumu současně byly vybrané konkrétní činnosti, a to pobyt venku, aktivity spojené s užíváním internetu a sportovní aktivity. Pobyt venku uvedlo u položky č. 5, jako jednu ze svých nejčastěji vykonávaných aktivit, 31 % žáků. Aktivity spojené s užíváním internetu u položky č. 5 uvedlo 37 % žáků.

Ačkoliv 54 % žáků u položky č. 2 uvedlo, že svůj volný čas tráví nejčastěji venku, z dat získaných u položky č. 12 vyplývá, že pouze 33 % žáků chodí ven každý den, zatímco aktivitám spojeným s užíváním internetu se denně věnuje 71 % z nich. Na základě těchto dat lze vyvrátit dílčí hypotézu č. 2: *Žáci 2. stupně základních škol preferují ve volném čase neorganizovaný pobyt venku před aktivitami spojenými s užíváním internetu.*

Sportovním aktivitám se ve svém volném čase věnuje 78 % žáků 6. – 7. třídy a 69 % žáků 8. – 9. třídy, což vyplývá z dat získaných u položky č. 9. Žáci nižších ročníků sportují nejčastěji 3x – 4x týdně (40 %) a žáci vyšších ročníků se sportu nejčastěji věnují 1x – 2x týdně (35 %). Jak ukazují data u položky č. 6, sport je také oblíbenou náplní zájmových kroužků. Sportovní kroužky ve svém volném čase navštěvuje 36 % žáků 6. – 7. třídy a 20 % žáků 8. – 9. třídy. Na základě porovnání těchto dat lze potvrdit dílčí hypotézu č. 3: *Žáci 6. a 7. třídy se ve svém volném čase věnují sportovním aktivitám ve větší míře než žáci 8. a 9. třídy.*

Žáci 2. stupně základních škol na Frýdlantsku preferují neorganizované trávení volného času před trávením volného času v zařízeních pro zájmové vzdělávání. Ve svém volném čase se žáci obvykle setkávají se svými přáteli nebo rodinou. Oblíbenými činnostmi jsou především aktivity spojené s užíváním internetu, sledování filmů a seriálů, četba nebo poslech hudby. Při surfování na internetu žáci nejčastěji sledují videa na YouTube, nebo navštěvují sociální sítě (Facebook, Instagram apod.).

Žáci zároveň tráví svůj volný čas venku, nejčastěji v přírodě. Také při pobytu venku se žáci nejčastěji setkávají se svými blízkými, anebo se starají o domácí mazlíčky. Oblíbenou náplní pobytu venku jsou také sportovní aktivity. Žáci nejraději sportují sami nebo se svými přáteli. Polovina žáků také navštěvuje, nejčastěji jednou až dvakrát do týdne, zájmové kroužky. Těmi nejnavštěvovanějšími jsou kroužky se sportovním zaměřením.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku. Teoretická část práce je rozdělena do tří samostatných kapitol. První z nich se zabývá volným časem, který je nedílnou a významnou součástí lidských životů. Součástí této kapitoly je komparace pohledů na volný čas. Volný čas je tak charakterizován na základě publikací několika vybraných autorů. Dále jsou v první kapitole popsány pohledy vybraných autorů na funkce, které volný čas plní. Volný čas je také ovlivňován řadou různých faktorů, od kterých se odvíjí způsoby jeho trávení. V kapitole jsou uvedeny jednotlivé faktory, včetně jejich charakteristiky a toho, jakým způsobem ovlivňují výběr volnočasových aktivit.

Následující kapitola se zabývá cílovou skupinou této bakalářské práce, kterou jsou žáci 2. stupně základních škol. Věk žáků, kteří navštěvují 6. – 9. třídu, odpovídá věkovému vymezení období dospívání. V teoretické části jsou uvedeny vývojové změny, které s nástupem dospívání souvisejí. Jednou z typických změn je pokles míry citové vázanosti na rodinu. Během období dospívání naopak stoupá význam přátel a vrstevnických skupin, jejichž chování, normy, postoje apod. mají na jedince velký vliv. Vrstevnické skupiny se tak pro dospívajícího jedince stávají významným faktorem ovlivňujícím trávení volného času, a proto jsou zahrnuty v této kapitole zaměřené na období dospívání. V teoretické části jsou popsány také proměny volnočasových aktivit v průběhu období dospívání. Na základě výsledných dat z vybraných výzkumů je popsána také struktura volnočasových aktivit žáků 2. stupně základních škol.

Někteří autoři také zdůrazňují nutnost pedagogického ovlivňování volného času dětí a mládeže, a proto je poslední kapitola teoretické části zaměřena na zařízení pro zájmové vzdělávání dětí a mládeže. V kapitole jsou charakterizována jednotlivá školská zařízení i další subjekty zprostředkovávající zájmové vzdělávání, včetně popisu jednotlivých činností těchto zařízení.

Hlavním cílem této bakalářské práce je analýza volného času žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku, a to pomocí kvantitativního výzkumu. Metodou online dotazníku bylo zjišťováno, jakým způsobem žáci obvykle tráví svůj volný čas a jakým volnočasovým aktivitám se nejčastěji věnují. Pro tento výzkum byla stanovena jedna hlavní hypotéza

a tři hypotézy dílčí, které vycházejí z výsledných dat tří vybraných českých výzkumů dětí a mládeže. Zvláště byla vyhodnocována data získaná od žáků 6. – 7. třídy a zvláště data získaná od žáků 8. – 9. třídy.

Z dat, která byla prostřednictvím dotazníku získána, vyplývá, že žáci 2. stupně základních škol na Frýdlantsku dávají přednost neorganizovanému trávení volného času před návštěvou zařízení pro zájmové vzdělávání. Zařízení pro zájmové vzdělávání navštěvuje méně než polovina žáků z vybraného vzorku. Zároveň se zájmového vzdělávání ve větším počtu účastní žáci 6. – 7. třídy.

Žáci 2. stupně základních škol na Frýdlantsku se ve svém volném čase rádi setkávají se svými přáteli nebo rodinou. Žáci navštěvující 6. – 7. třídu i žáci navštěvující 8. – 9. třídu nejraději tráví svůj volný čas s přáteli. Žáci vyšších ročníků také uváděli, že volný čas tráví se svým přítelem/přítečkyní. Tato data potvrzují skutečnost, že během dospívání klesá míra citové vázanosti na rodiče, velký význam naopak mají vrstevnické skupiny, a zároveň dospívající v tomto období navazují první milostné vztahy.

Oblíbenou volnočasovou aktivitou je surfování na internetu, kterému se velké procento žáků věnuje každý den. Žáci nejčastěji navštěvují servery s možností přehrávání audiovizuálního obsahu, sociální sítě a další aplikace s možností sdílení vlastního obsahu. Za pozitivní výsledek lze označit to, že velké procento žáků zároveň několikrát do týdne tráví svůj volný čas venku, nejčastěji ve společnosti svých přátel. Při pobytu venku žáci obvykle chodí na procházky a výlety do přírody nebo pečují o zvířata. Velké procento žáků se pravidelně věnuje také sportovním aktivitám, a to v rámci zájmového vzdělávání i v rámci neorganizovaného trávení volného času.

Byly naplněny cíle stanovené pro tento výzkum. Byla provedena analýza volného času žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku. Dále bylo zjištěno s jakou četností se žáci věnují vybraným volnočasovým aktivitám, tzn. aktivitám spojeným s užíváním internetu, sportovním aktivitám a pobytu venku. Pomocí získaných dat byla potvrzena hlavní hypotéza stanovená pro tento výzkum, a zároveň byly potvrzeny dvě dílčí hypotézy. Jedna dílčí hypotéza byla vyvrácena.

V závěru dotazníku žáci uváděli, jakým aktivitám by se ve svém volném čase rádi věnovali. Velké procento žáků uvedlo, že by se rádi věnovali různým sportovním aktivitám. Zároveň žáci uváděli širokou škálu dalších aktivit. Lze se domnívat, že důvody, proč se žáci těmto aktivitám nevěnují, mohou souviset s nabídkou zájmové činnosti na Frýdlantsku.

Navazující výzkum by mohl být blíže zaměřen na zájmové vzdělávání v této oblasti. Předmětem zkoumání by mohlo být nejen povědomí žáků o nabídce zájmového vzdělávání na Frýdlantsku, ale také jejich zhodnocení této nabídky. Je nabídka zájmové činnosti na Frýdlantsku dostatečná? Jaké formy zájmové činnosti zde žáci postrádají a uvítali by je? Z jakého důvodu žáci zařízení pro zájmové vzdělávání nenavštěvují vůbec, případně proč se zájmového vzdělávání neúčastní s vyšší frekvencí?

Výsledná data by v praxi mohla být využita při plánování rozšíření nabídky zájmové činnosti na Frýdlantsku. Uzpůsobení nabídky na základě zájmů a přání žáků by mohlo zvýšit zájem o zájmové vzdělávání a současně mít vliv na strukturu volnočasových aktivit žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku.

Seznam použité literatury

BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH. *Sociální práce na ulici - streetwork*. Brno: Doplněk, 2000. Co-jak-proč. ISBN 80-7239-048-1.

BUERMANN, Uwe. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky : výzkumná práce Institutu pro pedagogiku a smyslovou a mediální ekologii (IPSUM)*. Hranice: Fabula, 2009. ISBN 978-80-86600-58-1.

HÁJEK, Bedřich. *Děti, vedoucí a volný čas*. Praha 10: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8927-5.

HOFBAUER, Břetislav a Michal KAPLÁNEK. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.

KAVANOVÁ, Alica a Štefan CHUDÝ. *Výchova a volný čas: vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005. ISBN 80-7318-266-1.

- KLAPILOVÁ, Světa. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-669-8.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.
- MALACH, Josef. *Teorie a metodika výchovy*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7042-374-9.
- NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.
- PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.
- PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.
- PAVLÍČEK, Antonín. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1742-1.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.
- PROKOP, Jiří. *Sociologie výchovy a školy*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. ISBN isbn80-7083-535-4.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.
- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.

SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.

SLEPIČKOVÁ, Irena. *Sport a volný čas: vybrané kapitoly*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: sociologické, psychologické a pedagogické aspekty*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017. ISBN 978-80-7509-498-8.

ŠEĎOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-149-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

Seznam online zdrojů

BOCAN, Miroslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Adam SPÁLENSKÝ. Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let. Národní institut dětí a mládeže [online] 30. 6. 2011. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/cs/registr/vyzkumy/236-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15-le.html>.

KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. České děti v kybersvětě: Výzkumná zpráva. O2 Czech Republic & Univerzita Palackého v Olomouci, Centrum prevence rizikové virtuální komunikace [online] 2019. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/ceske-deti-v-kybersvete-2019>.

Nadace Proměny Karla Komárka. České děti venku: Reprezentativní výzkum, kde a jak tráví děti svůj čas. Nadace Proměny Karla Komárka [online] 5. 5. 2016. Dostupné z: <http://www.nadace-promeny.cz/cz/vyzkum.html>.

Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1. Rozdělení respondentů podle třídy, kterou navštěvují	50
Graf č. 2. Kde obvykle tráví svůj volný čas žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku	51
Graf č. 3. S kým obvykle tráví svůj volný čas žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku	53
Graf č. 4. Jaká zařízení pro zájmové vzdělávání navštěvují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku.....	55
Graf č. 5. Jakým volnočasovým aktivitám se věnují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku	57
Graf č. 6. Jaké zájmové kroužky navštěvují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku.....	58
Graf č. 7. Jak často žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku navštěvují zájmové kroužky	59
Graf č. 8. Z jakého důvodu žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku navštěvují zájmové kroužky.....	61
Graf č. 9. Jakým sportovním aktivitám se ve svém volném čase věnují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku.....	63
Graf č. 10. Jak často sportují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku	64
Graf č. 11. Kdo nejčastěji organizuje sportovní aktivity, kterým se věnují žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku.....	66
Graf č. 12. Jak často tráví svůj volný čas venku žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku	68
Graf č. 13. C při pobytu venku nejčastěji dělají žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku	70
Graf č. 14. Na jakých zařízeních se žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku připojují k internetu.....	71
Graf č. 15. Jak často se ve svém volném čase připojují k internetu žáci 2. stupně ZŠ na Frýdlantsku.....	73
Tabulka č. 1. Rozdělení respondentů podle třídy, kterou navštěvují	51
Tabulka č. 2. Kde obvykle tráví svůj volný čas žáci 6. – 7. třídy.....	52
Tabulka č. 3. Kde obvykle tráví svůj volný čas žáci 8. – 9. třídy.....	52
Tabulka č. 4. S kým obvykle tráví svůj volný čas žáci 6. – 7. třídy	54
Tabulka č. 5. S kým obvykle tráví svůj volný čas žáci 8. – 9. třídy	54
Tabulka č. 6. Jaká zařízení navštěvují žáci 6. – 7. třídy.....	56
Tabulka č. 7. Jaká zařízení navštěvují žáci 8. – 9. třídy.....	56
Tabulka č. 8. Jak často navštěvují zájmové kroužky žáci 6. – 7. třídy.....	60
Tabulka č. 9. Jak často navštěvují zájmové kroužky žáci 8. – 9. třídy.....	60
Tabulka č. 10. Z jakého důvodu navštěvují zájmové kroužky žáci 6. – 7. třídy	62
Tabulka č. 11. Z jakého důvodu navštěvují zájmové kroužky žáci 8. – 9. třídy	62
Tabulka č. 12. Jak často sportují žáci 6. – 7. třídy	65
Tabulka č. 13. Jak často sportují žáci 8. – 9. třídy	65
Tabulka č. 14. Kdo nejčastěji organizuje sportovní aktivity, kterým se věnují žáci 6. – 7. třídy .	67
Tabulka č. 15. Kdo nejčastěji organizuje sportovní aktivity, kterým se věnují žáci 8. – 9. třídy .	67

Tabulka č. 16. Jak často tráví svůj volný čas venku žáci 6. – 7. třídy	69
Tabulka č. 17. Jak často tráví svůj volný čas venku žáci 8. – 9. třídy	69
Tabulka č. 18. Na jakých zařízeních se připojují k internetu žáci 6. – 7. třídy	72
Tabulka č. 19. Na jakých zařízeních se připojují k internetu žáci 8. – 9. třídy	72
Tabulka č. 20. Jak často se ve svém volném čase připojují k internetu žáci 6. – 7. třídy	74
Tabulka č. 21. Jak často se ve svém volném čase připojují k internetu žáci 8. – 9. třídy	74

Seznam příloh

Příloha č. 1. Dotazník k bakalářské práci Volnočasové aktivity žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku	88
--	----

Příloha č. 1. Dotazník k bakalářské práci Volnočasové aktivity žáků 2. stupně základních škol na Frýdlantsku

Ahoj, jmenuji se Michaela Suková a studuji na Univerzitě Hradec Králové obor Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních. Tento dotazník je součástí mé bakalářské práce zabývající se volnočasovými aktivitami žáků na 2. stupni základních škol na Frýdlantsku. Budu ráda, pokud se na mé práci budeš podílet a odpovíš na několik následujících otázek. Otázky se týkají Tvých koníčků a aktivit, kterým se věnuješ ve svém volném čase. Dotazník je zcela anonymní (nebudeš uvádět žádné osobní údaje) a jeho vyplnění Ti zabere přibližně 3-5 minut.

1. Do které třídy chodíš?

- 6. – 7. třída
- 8. – 9. třída

2. Kde nejčastěji trávíš svůj volný čas?

- Doma
- Venku
- V zařízení pro zájmové vzdělávání

Zařízení pro zájmové vzdělávání = základní umělecká škola, dům dětí a mládeže, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, školní klub, organizace pro děti a mládež (Skaut, Sbor dobrovolných hasičů, sportovní spolky/oddíly apod.)

3. S kým nejčastěji trávíš svůj volný čas?

- Sám / sama
- S rodiči
- Se sourozenci
- S jinými rodinnými příslušníky
- S kamarády
- S někým jiným (napíš s kým) –

4. Navštívuješ ve svém volném čase některé z těchto zařízení? (vyber jednu nebo více odpovědí)

- Školní klub
- Dům dětí a mládeže
- Základní umělecká škola
- Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
- Organizace pro děti a mládež
- Žádné zařízení nenavštívuji

Organizace pro děti a mládež (Skaut, Sbor dobrovolných hasičů, sportovní spolky/oddíly apod.)

5. Jakým aktivitám se ve svém volném čase nejčastěji věnuješ? (vyber maximálně 3. odpovědi)

- Setkávám se s přáteli / rodinou
- Sleduju filmy / seriály
- Surfuju na internetu / hraju online hry
- Hraju hry na PC / PlayStationu apod.
- Hraju společenské / deskové hry
- Poslouchám hudbu
- Hraju na hudební nástroj / zpívám
- Čtu si (knihy, časopisy, komiksy apod.)
- Tvořím (kreslení, keramika, vyšívání apod.)
- Vařím / pečů
- Sportuji
- Chodím ven
- Navštívuji zájmové kroužky nebo zařízení pro zájmové vzdělávání
- Jiná aktivita (napiš jaká) –

6. Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky? Jaké? *(vyber jednu nebo více odpovědí)*

- Sportovní kroužek
- Výtvarný kroužek
- Hudební / pěvecký kroužek
- Dramatický kroužek
- Přírodovědný kroužek
- Jazykový kroužek
- Počítačový / IT kroužek
- Jiný (napiš jaký) –
- Žádný kroužek nenavštěvuji

7. Kolikrát do týdne navštěvuješ zájmové kroužky?

- Každý den
- 5x – 6x týdně
- 3x – 4x týdně
- 1x – 2x týdně
- Méně než 1x týdně
- Žádný kroužek nenavštěvuji

8. Z jakého důvodu jsi začal/a navštěvovat zájmové kroužky?

- Chtěl/a jsem se naučit něco nového
- Chodí tam moji kamarádi a chtěl/a jsem chodit s nimi
- Přihlásili mě rodiče
- Z jiného důvodu (napiš z jakého) –
- Žádný kroužek nenavštěvuji

9. Věnuješ se ve svém volném čase nějakému sportu?

- Nevěnuji se žádnému sportu
- Ano, věnuji (napiš jakému) –

10. Kolikrát do týdne sportuješ?

- Každý den
- 5x – 6x týdně
- 3x – 4x týdně
- 1x – 2x týdně
- Méně než 1x týdně
- Nesportuji vůbec

11. Kdo nejčastěji organizuje sportovní aktivity, kterým se věnuješ?

- Já sám/ sama / s kamarády
- Rodina
- Škola
- Dům dětí a mládeže
- Sportovní oddíl
- Někdo jiný (napiš kdo) –
- Nesportuji vůbec

12. Kolikrát do týdne trávíš svůj volný čas venku?

- Každý den
- 5x – 6x týdně
- 3x – 4x týdně
- 1x – 2x týdně
- Méně než 1x týdně
- Nechodím ven vůbec

13. Co při pobytu venku nejčastěji děláš? *(vyber maximálně 3 odpovědi)*

- Setkávám se s kamarády / s rodinou
- Chodím na procházky / výlety do města
- Chodím na procházky / výlety do přírody
- Tvořím (kreslení, fotografování apod.)
- Poslouchám hudbu
- Venčím psa / pečuji o zvířata
- Pečuji o zahradu
- Sportuji
- Něco jiného (napiš co) –

14. Připojuješ se ve svém volném čase k internetu? Na jakém zařízení? *(vyber jednu nebo více odpovědí)*

- Počítač / notebook
- Mobilní telefon
- Tablet
- Jiné zařízení (napiš jaké) –
- K internetu se vůbec nepřipojuji

15. Kolikrát do týdne se ve svém volném čase připojuješ k internetu?

- Každý den
- 5x – 6x týdně
- 3x – 4x týdně
- 1x – 2x týdně
- Méně než 1x týdně
- K internetu se vůbec nepřipojuji

16. Jaké webové stránky nebo aplikace nejčastěji navštěvuješ?

17. Pokud by sis mohl/a vybrat jakoukoliv aktivitu nebo zájmový kroužek, čemu by ses ve svém volném čase chtěl/a věnovat?

Hotovo! Děkuji Ti za tvůj čas věnovaný tomuto dotazníku a za Tvé odpovědi!